

In groene harmonie

Groenstructuurplan voor het openbaar groen

gemeente Bronckhorst

Gemeente Bronckhorst
A9205-01.001
Februari 2008
definitief

In groene harmonie

dossier : A9205-01.001
registratienummer : RB-SE20080218
versie : definitief

Gemeente Bronckhorst
A9205-01.001
Februari 2008
definitief

INHOUD**BLAD**

1	INLEIDING	4
1.1	Vraagstelling	4
1.2	Doel	4
1.3	Schrijvers	5
1.4	Planopbouw	5
1.5	Proces	5
2	GROENWAARDEN	8
2.1	De waarde van groen in getallen	8
2.2	De maatschappelijke en economische waarden van groen	9
2.2.1	Conclusie belangrijkste waarden voor Bronckhorst	13
3	STRUCTUREN	14
3.1	Groenstructuur	14
3.2	Structureel groen	15
3.3	Blauw in het groen	15
3.4	Niet structureel groen	16
3.5	Knelpunten in de groenstructuur	16
4	GROENKWALITEIT	17
4.1	Functiezones	17
4.2	Groenbeheer	20
4.2.1	Straatboom	21
4.2.2	Lei- en vormboom	23
4.2.3	Grote bomen	24
4.2.4	Bosplantsoen	25

4.2.5	Hagen/blokhagen	27
4.2.6	Opgaande sierheesters	28
4.2.7	Bodembedekkende sierheesters	30
4.2.8	Vaste planten	31
4.2.9	Gazon	32
4.2.10	Ruw gras of plukweide	34
4.3	Conclusie	35
5	DE GROENSTRUCTUUR VAN DE KERNEN VAN HET KLEILANDSCHAP	37
5.1	De groenstructuur van Steenderen en Hummelo	38
5.1.1	Steenderen	38
5.1.2	Aanbevelingen	39
5.1.3	Hummelo	39
5.1.4	Aanbevelingen	40
5.2	De kernen	41
5.2.1	Aanbevelingen	42
6	DE GROENSTRUCTUUR VAN DE KERNEN VAN HET OVERGANGLANDSCHAP	43
6.1	Groenstructuur van Wichmond	43
6.1.1	Aanbevelingen	44
7	DE GROENSTRUCTUUR VAN DE KERNEN VAN HET ZANDLANDSCHAP	45
7.1	Groenstructuur van Zelhem	45
7.1.1	Aanbevelingen Buitenrand en Bloemenbuurt	46
7.1.2	Aanbevelingen Staatsliedenwijk en 'T Soerlant	47
7.1.3	Aanbevelingen Oranjewijk en Industrieterreinen	48
7.1.4	Aanbevelingen Hanen-Hissinkhoek en Schildersoord	48
7.1.5	Aanbevelingen Centrum	49
7.2	Groenstructuur van Vorden	50
7.2.1	Aanbevelingen Zuid	51

7.2.2	Aanbevelingen Brinkerhof/Hoetinkhof/Addinkhof	51
7.2.3	Aanbevelingen Boonk/Joostink	52
7.2.4	Aanbevelingen Centrum	52
7.3	Groenstructuur van Hengelo	53
7.3.1	Aanbevelingen	54
7.4	Groenstructuur van de kleine kernen	55
7.4.1	Aanbevelingen	55
8	UITVOERINGSPLAN	56
8.1	Kosten van uitvoering	56
8.2	Participatie in de uitvoering	56
8.3	Prioritering	56
8.4	Uitgangspunten	57
9	LITERATUURLIJST	58
10	COLOFON	60

1 INLEIDING

De gemeente Bronckhorst heeft DHV opdracht gegeven voor het project 'In Groene Harmonie'. Dit project bestaat uit het uitwerken van een 7 stappenplan voor het inventariseren van de huidige groene kwaliteit en het adviseren over de gewenste groene kwaliteit binnen de gemeente Bronckhorst.

De volgende stappen zijn uitgewerkt:

1. Start.
2. Oriëntatie.
3. Groenwaarden.
4. Groenstructuur.
5. Groenkwaliteit.
6. Uitvoeringsplan.
7. Definitief plan.

Dit rapport bevat de resultaten van elke stap en is het structuurplan voor het beheer en de ontwikkeling van het groen in de kernen van de gemeente Bronckhorst.

1.1 Vraagstelling

De gemeente Bronckhorst heeft DHV gevraagd een Groenstructuurplan op te stellen met daarin de volgende ingrediënten:

- Een strategische visie op het groen.
- Harmonisatie van groenbeleid tussen de verschillende kernen.
- Mogelijkheid tot het maken van keuzes door het bestuur.
- Zowel inrichtingskwaliteit als anderzijds onderhoudskwaliteit.
- Differentiatie naar gebieden (zoning).

- Het opstellen van een praktisch, uitvoerbaar plan met een bijbehorende kostenindicatie.

1.2 Doel

De hoofddoelstelling luidt:

Vanuit een gezamenlijke visie de gewenste groenstructuur en de gewenste kwaliteit van het groen vastleggen.

Het opstellen van het Groenstructuurplan moet leiden tot het vaststellen van de gewenste ontwikkelingen in de inrichting en het beheer van het groen. Het vastgestelde groenstructuurplan fungeert de komende 15 jaar als toetsingskader voor het behouden, verwerven en afstoten van het groen. De gemeente Bronckhorst heeft het groenstructuurplan ontwikkeld op basis van de ambities van de verschillende sleutelfiguren (onder andere ambtelijk apparaat, burgers, bestuur) in het openbaar groen. Samen hebben zij de inhoud bepaald.

Het Groenstructuurplan functioneert als kader voor ontwerpen, inrichtingsvoorstellen en beheerplannen en levert randvoorwaarden voor de beleids- en beheerplannen voor alle deelproducten.

Het groenstructuurplan behartigt het openbaar groen in de kernen in de gemeente, inclusief de sportcomplexen en begraafplaatsen die in de kernen liggen, of er aan grenzen.

Tevens geldt een aantal uitgangspunten dat gezamenlijk een bijdrage moeten leveren aan de hoofddoelstelling:

- Bestuurders denken en beslissen mee over het openbaar groen.

- Beheerders krijgen een duidelijk takenpakket met bijbehorende budgetten.
- Het openbaar groen biedt een consequente en constante kwaliteit.
- Een versterking van de identiteit van de afzonderlijke kernen en buurtschappen.
- Behouden en versterken van de uitstraling en karakteristieke opbouw van de kernen en buurtschappen.
- De uitgangssituatie van het groen in beeld gebracht.
- Aandacht voor cultuurhistorische aspecten.
- Groenstructuur met aandacht voor ecologisch groen.

1.3 Schrijvers

Het groenstructuurplan voor de gemeente Bronckhorst is tot stand gekomen in samenwerking met het projectteam van DHV.

De Groenstructuurvisie was nooit tot stand gekomen zonder de nauwe samenwerking met de professionals, bestuurders en bewoners van de gemeente Bronckhorst.

1.4 Planopbouw

Dit groenstructuurplan bevat de resultaten van het proces, uitgewerkt in tekst, kaarten en schema's. Hoofdstuk 2 gaat over de resultaten van stap 2, de groenwaarden, hoofdstuk 3 behandelt wat structuren zijn. Hoofdstuk 4 handelt over de groenkwaliteit. In hoofdstuk 5 en 6 worden de bestaande en gewenste structuren en kwaliteit van de grote en een aantal kleine kernen behandeld. Voor de kleine kernen geldt, dat deze per landschapstypen worden behandeld. De hele kleine kernen (buurtschappen) die geen of nauwelijks openbaar groen

bevatten worden niet behandeld. Voor deze kernen is het LandschapsOntwikkelingsPlan leidend bij hun ontwikkeling. Hoofdstuk 7 vervolgens geeft een overzicht van de projecten die nodig zijn voor het realiseren van de gewenste situatie.

1.5 Proces

De hoofddoelstelling van het tot stand komen van het groenstructuurplan luidt:

Vanuit een gezamenlijke visie de gewenste groenstructuur en de gewenste kwaliteit van het groen vastleggen.

Om die reden zijn er tijdens het hele proces workshops, inloopavonden, fietstochten en roadshows georganiseerd zodat zoveel mogelijk bestuurders, beslissers, beheerders en gebruikers hebben kunnen meedenken en meebeslissen over het groenstructuurplan. De verschillende communicatiemomenten zijn hieronder kort beschreven. De uitkomsten zijn verwerkt in het groenstructuurplan.

De workshop Groenwaarden

Op donderdag 7 juni 2007 heeft de workshop met de klankbordgroep en het projectteam plaatsgevonden. Het thema van deze middag was Groenwaarden. De belangrijkste waarden van groenvoorzieningen zijn: recreatie, educatie, natuurwaarden, ruimtelijke betekenis, gezondheidswaarden, cultuurhistorische waarden en technische waarden.

Met behulp van waardekaarten is gediscussieerd over wat voor de gemeente Bronckhorst de belangrijkste waarden zijn. Het resultaat van deze workshop is

verwerkt in het groenstructuurplan. Onderstaand schema geeft het resultaat van de discussie weer.

waarden:	aantal X gekozen
1 technische waarden	3
2 ruimtelijke waarden	10
3 recreatie/gebruikswaarden	5
4 cultuurhistorische waarden	4
5 gezondheidswaarden	1
6 natuurwaarden	7
7 educatieve waarden	1

De workshop Groenkwaliteit

Op donderdag 8 november 2007 heeft de workshop Groenkwaliteit met de klankbordgroep en het projectteam plaatsgevonden. Deze workshop had tot doel om drie functiezones en drie kwaliteitsniveaus te benoemen. Aan deze zones en kwaliteitsniveaus werden vervolgens referentiebeelden gekoppeld. Om discussie over de verschillende keuzes en mogelijkheden te stimuleren waren de deelnemers in gemêleerde groepen verdeeld. Het resultaat van de workshop is verwerkt in het groenstructuurplan.

Bewonersinspraak

De inloopavond

Op 14 juni 2007 is de inloopavond georganiseerd. De inloopavond was voor alle bewoners van de gemeente om kenbaar te maken wat zij belangrijk groen vinden binnen hun gemeente.

Van alle kernen zijn kaarten gemaakt. Op de kaarten mochten de bewoners groene en rode stickers plakken. Groen voor een mooie of belangrijke groene plek en rood voor een lelijke groene plek. Op een leeg vel konden bewoners per kern of dorp omschrijven waarom ze deze plek mooi of lelijk vinden. Op het lege vel konden ook foto's en tekeningen worden geplakt.

De opkomst was hoog en de sfeer goed.

Grofweg waren er drie thema's te distilleren uit de reacties:

1. Natuurlijk groen.
2. Siergroen, groen als sfeermaker.
3. Gebruiksgroen.

Roadshow

De bewoners van de gemeente Bronckhorst hebben op vier verschillende avonden in oktober en november 2007 kennis kunnen nemen van de voortgang van de groenstructuurvisie en commentaar mogen leveren op de concepttekeningen. De avonden hebben veel nuttige input geleverd voor zowel de groenstructuurvisie, als voor de operationele organisatie van het groenbeheer.

Bestuurlijke input

Excursie

Het bestuur van de gemeente Bronckhorst heeft zich tijdens een actieve excursie op 6 september 2007 uitgesproken over de beheer- en inrichtingskwaliteit van het openbaar groen binnen de gemeente. Wat betreft de beheerkwaliteit vinden zij een net beeld belangrijker dan een uitgebreid assortiment. Een eenvoudige en efficiënte inrichting wordt hoog gewaardeerd. Op enkele bijzondere plaatsen mag de inrichting ook wat flamboyanter. In grote

groenvakken, aan de randen van de wijken gaat de voorkeur uit naar een inheems assortiment met hoge natuurwaarden. De bruikbaarheid van het groen is wat hen betreft de belangrijkste waarde. Het kwaliteitsniveau moet bij voorkeur gehandhaafd blijven.

Hoge opkomst bij de inloopavond.

Bestuur, projectgroep en klankbordgroep op de tandem.

2 GROENWAARDEN

Een deel van de openbare ruimte is 'bekleed' met groen. Onder groen verstaan we o.a. bomen, gras, struiken, bloembollen en kruiden. Dit groen wordt in een leef- en werkomgeving steeds hoger gewaardeerd. Het groen maakt de gemeente Bronckhorst een aantrekkelijke plek om te wonen, werken of recreëren. De historisch aanwezige groenstructuur is vooral bepaald door de geologische gesteldheid van de bodem, de ligging tussen de IJssel en de hogere zandgronden en de historische ontwikkeling van de gemeente. Karakteristiek zijn de landgoederen, de uiterwaarden en essen, maar ook kwaliteit van het buurt- en wijkgroen in de verschillende kernen. Het buurt- en wijkgroen heeft in de gemeente Bronckhorst een belangrijk doel:

Het aantrekkelijker maken van de leefomgeving

De vraag is, hoe aantrekkelijk wordt de leefomgeving met groen? Kan hetzelfde effect ook bereikt worden met leuke lichtmasten? Waarom weten we precies wat het kost om groen aan te leggen en te onderhouden, maar niet wat groen oplevert? Welke waarden vertegenwoordigd groen?

In dit hoofdstuk wordt hierop een antwoord gegeven.

2.1 De waarde van groen in getallen

Wetenschappelijk onderzoek toont aan, dat groen veel oplevert! De aanwezigheid van groen bevordert de gezondheid en heeft een positieve invloed op de waarde van vastgoed. Inmiddels hebben verschillende studies de

Speelveld als natuurlijke overgang naar het buitengebied.

De etagelinde: groen als toeristische trekker.

omvang van de maatschappelijke en economische waarden van groen in kaart gebracht.

Groen en gezondheid

- Patiënten die revalideren in een ziekenhuis en geen uitzicht hebben op groen liggen gemiddeld 8,7 dagen in het ziekenhuis. Patiënten die wel uitzicht hebben op groen, gemiddeld 7,9 dagen. Een verschil van bijna een hele dag en een vermindering van de kosten met bijna 10% (Ulrich, 1984).
- Gebruik van pijnstillers is bij patiënten met uitzicht op een groene omgeving veel lager.
- Gevoelens van stress nemen sneller af in een groene omgeving en groen bevordert de concentratie (Berg, 2005; Gezondheidsraad, 2004).

Groen en wonen

- Meer dan 70% van de mensen willen een woning in een groene omgeving (Hartig & Evans, 1993).
- Een woning in een groene omgeving is tot 30% meer waard dan diezelfde woning in een stedelijke omgeving. Een woning aan het water is zelfs tot 35% meer waard (Fennema, 1995).
- Beplanting vangt wind en werkt zodoende isolerend in een woonwijk. Dit levert energiebesparing op. Beplanting absorbeert geluid en draagt zo bij aan een stiller milieu (Prendergast, 2003).

Groen en veiligheid

- Het ontbreken van recreatieve voorzieningen werkt kleine criminaliteit in de hand.

- Mensen in een groene omgeving zijn minder snel geïrriteerd en zodoende minder snel geneigd crimineel of agressief gedrag te vertonen.
- Bewoners in een groene woonomgeving hebben meer onderling contact, dit geeft meer sociale veiligheid (Leijs, 1996).

Groen heeft veel neveneffecten op welzijn en de welvaart. Groen is uniek materiaal en een investering in groen wordt altijd terugverdiend.

Bezuinigingen op de groenvoorzieningen en het versoberen van de leefomgeving kunnen op termijn kosten tot gevolg hebben in relatie tot bovengenoemde thema's.

De in dit rapport beschreven uitgangspunten voor het openbaar groen gaan uit van een respectvolle benadering van de aanwezige groene kwaliteiten in een beheer(s)baar concept.

2.2 De maatschappelijke en economische waarden van groen

De maatschappelijke en economische waarden van groen gelden zeker voor de gemeente Bronckhorst. Het groene, dorpse karakter van de kernen in de gemeente wordt door bewoners en recreanten hoog gewaardeerd. In deze paragraaf worden de maatschappelijke en economische waarden van het groen kort beschreven aan de hand van zeven subwaarden:

1. Recreatie- of gebruikswaarde.
2. Gezondheidswaarde.
3. Educatieve waarde.
4. Natuurwaarde.

5. Ruimtelijke waarde.
6. Cultuurhistorische waarde.
7. Technische waarde.

Recreatie of gebruikswaarde

Groen met een hoge gebruikswaarde kenmerkt zich door functionaliteit, recreatieve inrichting en toegankelijkheid. Het groen is van sociale betekenis en biedt een goed heenkomen voor ontmoeting en ontspanning. Het betreft vooral doorgangsruidten, speelplekken, trapvelden en andere verblijfsruimte.

In Nederland wordt veel belang gehecht aan een gezonde, actieve leefstijl. Hiervoor zijn binnen de gemeente Bronckhorst diverse voorzieningen voorhanden. Er zijn speelplekken ingericht met speciale speeltoestellen, houtwallen en parken met natuurlijke oevers waar vrij gespeeld kan worden, wandelpaden en het buitengebied is goed bereikbaar voor recreatieve fiets- en voettochten. De speelplekken in de gemeente Bronckhorst zijn goed verdeeld over de verschillende wijken en worden door de bewoners hoog gewaardeerd. Ook meer natuurlijke speelplekken, de zogenaamde struinnatuur, zijn in veel gevallen in de woonwijken beschikbaar.

Gezondheidswaarden

Groen levert een grote bijdrage aan de gezondheid. Hierbij kan men denken aan geluidsabsorptie, filtering van vervuilde lucht, vastlegging van CO₂ en reiniging van vervuilde water door vegetatie. Een aantrekkelijke groene omgeving nodigt uit tot bewegen en draagt zo bij aan het voorkomen van overgewicht.

Bewegen is leuk en gezond.

Spelen en ontmoeten.

Educatieve waarden

De educatieve waarde van groenvoorzieningen wordt bepaald door de mogelijkheid tot het overbrengen en het ontwikkelen van kennis van planten, dieren en het landschap waarin zij leven. Dit geldt voor kinderen en volwassenen. De aanwezigheid van groen brengt de beleving van de seizoenen dicht bij huis.

Niet al het groen heeft educatieve waarde. Hiervoor is toegankelijk groen nodig, ofwel gebruiksgroen. Dit is het groen waarin zich een slootje bevindt waar je kikkervisjes kan vangen, bomen waarin vogelnestjes zitten en struiken met bloemen waar je aan kan ruiken. Het is vooral de inrichting van groen die bepaalt hoe 'gebruiksvriendelijk' het groen is.

Natuurwaarden

Openbaar groen met natuurwaarden biedt ruimte voor natuurlijke processen. De beplantingsvorm, soortkeuze en relatie met de omgeving bepalen de natuurwaarden. Belangrijke voorwaarden voor het ontwikkelen van natuurwaarden is de mate waarin grotere groenvoorzieningen met elkaar in verbinding staan (ecologische verbindingen). Tussen gebieden moet soortenuitwisseling kunnen plaatsvinden. Voorbeelden van groenvoorzieningen met hoge natuurwaarden zijn: het Pelikaanbos in Zelhém en de oevers van de Baakse Beek in Vorden.

Bloemen, insecten, (sporen van) kleine zoogdieren, hoe groter de biodiversiteit in het groen, hoe hoger de natuurwaarde. Natuurlijk groen is niet toepasbaar in elke straat of buurt. Alleen groen van enige omvang kan zich ontwikkelen tot groen met natuurwaarden. Natuurwaarden worden zowel door de inrichting, toepassing van inheemse planten, als door het beheer, snoei- en maairegime, beïnvloed. Goede communicatie over natuurlijk groen is onontbeerlijk.

Natuur in de wijk.

Wat leeft er in de sloot?

Ruimtelijke waarde

De ruimtelijke betekenis van groenvoorzieningen binnen Bronckhorst wordt bepaald door de manier waarop de identiteit en de herkenbaarheid van de kernen worden ondersteund door de groenvoorziening. De beleving van een centrum, woonwijk of weg wordt in grote mate bepaald door de aanwezigheid van groen en de vorm van groen. Van grote ruimtelijke betekenis voor de herkenbaarheid van het dorp is bijvoorbeeld de open groene weide in Achter-Drempt.

Groene plekken of linten die bepalend zijn voor de ruimtelijke waarde van een dorp of kern moeten worden beschermd tegen inbreiding en versnippering. Zeker de goed toegankelijke open (groene) plekken binnen de gemeente worden hoog gewaardeerd door de bewoners. Dit zijn plaatsen waar gespeeld wordt en waar mensen elkaar ontmoeten. De (open) groene plekken zijn ook belangrijk voor het dorps karakter van de verschillende kernen van de gemeente, omdat hier ook de relatie met het omliggende landschap wordt gelegd.

De bewoners van de gemeente Bronckhorst vinden de relatie met het landschap erg belangrijk. Het landschap is tenslotte de basis van de ontwikkeling of ontginning van het gebied.

Cultuurhistorische waarde

Groenvoorzieningen hebben een cultuurhistorische waarde als een bijzonder monument of een belangrijke, historische plek is geaccentueerd door groen of dat de groenvoorzieningen beeldbepalend zijn voor een bepaalde periode en/of stijl. Cultuurhistorisch groen vertelt over het oorspronkelijke gebruik van een locatie of zegt ons iets over de oude verkavelingstructuren.

Open weide is beeldbepalend voor Achter-Drempt.

Monumentale leilinden langs Wichmondseweg.

Goede voorbeelden van groen met een cultuurhistorische waarde zijn de kasteelheuvel in Bronckhorst en de oude bomen op de begraafplaatsen en op kerkpleinen.

Technische waarden

De technische waarden van groen worden bepaald door de mate waarin de voorziening schoon, heel en veilig is. Dit is afhankelijk van het onderhoudsniveau van het groen.

Bij de bewoners van de gemeente Bronckhorst wordt 'netjes' hoog gewaardeerd.

2.2.1 Conclusie belangrijkste waarden voor Bronckhorst

Over het belang van deze waarden is binnen de werkgroep en klankbordgroep door middel van een workshop bepaald wat de belangrijkste waarden zijn voor de gemeente Bronckhorst. Tijdens de excursie met de raad zijn deze waarden door middel van vragenformulieren nogmaals aan bod gekomen.

Door de gemeente Bronckhorst worden van deze subwaarden de ruimtelijke waarden als belangrijkste waarden gezien. In de ruimtelijke waarden zijn de kwaliteiten van een dorp, kern of plek vastgelegd. Afhankelijk van de locatie is de ruimtelijke waarde er één met cultuurhistorische kenmerken of juist met natuurlijke kenmerken.

Voor het groenstructuurplan betekent dit, dat per kern gezocht is naar de bestaande kwaliteit. Dit is vervolgens de leidende waarde van de (gewenste) groenstructuur. Als tweede belangrijk uitgangspunt is gesteld, dat de bruikbaarheid van het groen gewaarborgd moet blijven of verbeterd moet worden.

Samengevat is het groen van de gemeente Bronckhorst:

- Drager van een aantrekkelijke woon- en werkomgeving;
- Van cultuurhistorisch belang;
- Van belang voor de recreatieve mogelijkheden;
- Een belangrijk speel- en leerelement.

3 STRUCTUREN

De gemeente Bronckhorst is een mozaïek van lijnen, vlakken en punten. Hieronder verstaan we bijvoorbeeld wegen en beken, dat zijn de lijnen, de bossen en woonwijken zijn vlakken en monumentale gebouwen en bomen zijn de punten. Samen zorgen deze elementen voor herkenbaarheid, oriëntatie, afwisseling en geleiding. De samenhang tussen de elementen geeft structuur aan de gemeente. Alhoewel in samenhang met bijvoorbeeld de verkeersstructuur, beperken wij ons in dit rapport tot het uitwerken van de groenstructuur.

3.1 Groenstructuur

De groenstructuur is een samenhangend geheel van groene punten, linten en vlakken die bepalend zijn voor de beleving en uitstraling van de gemeente. Dit is het structurele groen. Het groenstructuurplan bevat een visie op het groen van de kernen Vorden, Hengelo, Steenderen, Hunnelo en Zelhem. De kleine kernen worden besproken in relatie tot het landschap waarin zij liggen.

Het groenstructuurplan beperkt zich tot het openbaar groen in de kernen, binnen de komgrenzen van de gemeente Bronckhorst. Sportcomplexen en begraafplaatsen zijn wel als groengebieden opgenomen in de groenstructuur.

Voor de gewenste groenstructuren in het buitengebied verwijzen wij naar *'voorzet voor een landschapontwikkelingsplan voor de gemeente Bronckhorst'* van december 2006.

Hoofdgroenstructuur

De hoofdgroenstructuur geeft een overzicht van het structurele groen op hoofdlijnen. Dat wil zeggen op kernenniveau.

Op de groenstructuurkaart is alleen structureel groen in beeld gebracht:

- Bomenstructuren die een belangrijke bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van de gemeente, zoals lange lijnen, historische lijnen en verbindingsschakels.
- De groenvoorzieningen die onvervangbaar zijn en/of een bijzondere bijdrage leveren aan de kwaliteit, identiteit en belevingswaarde van het dorp of de kern.
- De groenvoorzieningen die een belangrijke natuurwaarde hebben.
- Groenstroken die door hun omvang en/of ligging bijdragen aan de samenhang van de totale groenstructuur.

Groenstructuurkaarten

De groenstructuurkaarten zijn samengesteld op basis van de gegevens uit het groenbeheersysteem van Bronckhorst, de gewenste groenwaarden, beleiduitgangspunten en de visie op de groenstructuur. Voor inzicht in de gemeentelijke groenstructuur zijn de gedetailleerde gegevens per groentype uit het groenbeheersysteem vertaald naar een groenstructuur op hoofdlijnen.

De kaarten geven aan welk groen tot de hoofdgroenstructuur behoort en waar er zich knelpunten c.q. mogelijkheden voordoen voor het verbeteren van de groenstructuur.

3.2 Structureel groen

De gewenste ruimtelijke structuur wordt voor de lange termijn gehandhaafd door het te benoemen als structureel groen. Structureel groen heeft een ruimtelijke kwaliteit die niet objectief meetbaar is, maar voort komt uit de ruimtelijke waarden.

Duurzame instandhouding

De hoofdgroenstructuur moet zowel kwalitatief als kwantitatief in stand worden gehouden. Het groen dat deel uitmaakt van de groenstructuur moet in bestemmingsplannen als zodanig worden omschreven en komt niet in aanmerking voor verkoop. De duurzaamheid van het groen wordt in belangrijke mate bepaald door de inrichting en het beheer.

Versterking

Met het vastleggen van de groenstructuur wordt tevens commitment gevraagd voor het versterken van de groenstructuur. Om de kwaliteit, bereikbaarheid, toegankelijkheid en gebruikswaarde van de bestaande groenvoorzieningen te verbeteren, moet gewerkt worden aan de in deze rapportage benoemde knelpunten.

Bomen

Bomen zijn belangrijke structuurdragers van een dorp of kern. Behalve deze 'beeldbepalende' functie zijn bomen belangrijk voor vogels, kleine zoogdieren en insecten. Bomen nemen fijnstof op, filteren geluid, isoleren en geven schaduw. Om deze redenen zijn er bomen, boomgroepen en bomenlanen opgenomen in de hoofdgroenstructuur van de gemeente Bronckhorst. Het is de taak van de gemeente om deze bomen d.m.v. beleid en regelgeving te

behouden en te beschermen. Om de solitaire bomen die zijn opgenomen in de hoofdgroenstructuur te beschermen en te kunnen onderhouden voor de toekomst, moeten deze worden opgenomen in een *Bijzondere Bomenlijst*. Voor alle overige bomen geldt, dat deze tegen kap zijn beschermd d.m.v. de kapverordening zoals die in de APV is beschreven.

Bakens in het landschap

De gemeente Bronckhorst stimuleert het herstellen van lintbeplantingen, zoals meidoornhagen, populieren, essen en wilgen op passende plaatsen in het landschap binnen Bronckhorst. Dit zijn de zogenaamde *Bakens in het landschap*. Hieronder vallen ook solitaire bomen op markante plaatsen. Op oude kaarten worden deze bomen vaak aangeduid als marke- of richtbomen. In het geval dat deze 'bakens' binnen de bebouwde kom voorkomen, zijn deze opgenomen in het groenstructuurplan. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de Bleek in Hengelo en de Oude spoorbaan in Zelhem.

3.3 Blauw in het groen

Binnen de groenstructuur van de gemeente Bronckhorst komt in diverse verschijningsvormen water voor. De beken, sloten, grachten, wadi's en poelen zijn mede bepalend voor de waarde van het groen. Het water herbergt ruimtelijke waarde, bijvoorbeeld in de vorm van de Baakse beek, cultuurhistorische waarde, in de vorm van de gracht van boerderij De Pol, speelwaarde om te pootje baden en kikkertjes te kijken en vooral ook natuurwaarden, denk bijvoorbeeld aan infiltratie van regenwater en broedplekken voor vissen en amfibieën.

De verschijningsvorm van het water binnen de gemeente Bronckhorst is zo divers, dat de invloed van het water dit plan overschrijdt. Het water 'verdient'

een eigen plan. Een plan waarbij de waarden en functies van het water binnen de gemeente zijn bepaald en waarin de bijbehorende inrichtings- en beheermaatregelen worden beschreven. Binnen dit groenstructuurplan zijn slechts enkele verschijningsvormen zijdelings benoemd en betrokken bij de aanbevelingen.

3.4 Niet structureel groen

Niet structureel groen is niet direct beeldbepalend voor de wijk of straat. De inrichting en de beeldkwaliteit kunnen wisselen. Er is ruimte voor gedifferentieerde inrichting en onderhoud.

Discussies over de inrichting en het gebruik van niet-structureel groen zullen vooral plaatsvinden bij herinrichting of reconstructie van een gebied. Het schaalniveau is een woonstraat of –buurt. Bij het omvormen of herinrichten van niet-structureel groen is meer mogelijk dan bij structureel groen. Normaliter hebben bewoners meer betrokkenheid bij en invloed op het niet-structurele groen.

3.5 Knelpunten in de groenstructuur

Met dit groenstructuurplan worden een aantal knelpunten gesignaleerd en een mogelijke aanpak beschreven. Deels zijn deze knelpunten van geografische aard (verbindingen), deels hebben ze betrekking op de inrichting of het beheer van de groenvoorziening. De knelpunten vormen tegelijkertijd ook de kansen binnen het groen van Bronckhorst. Het oplossen van de knelpunten leidt tot waardevermeerdering en verduurzaming van de groenstructuur.

Belangrijkste knelpunten binnen de groenstructuur van Bronckhorst zijn:

1. Grote groenvoorzieningen niet altijd bruikbaar.
2. Relaties tussen grotere groenvoorzieningen ontbreken.
3. Veel straatbomen in verharding.
4. Sommige entrees van kernen of kernen hebben (te) weinig uitstraling.

Deze knelpunten zijn per kern aangegeven voor de grotere kernen Zelhem, Hengelo, Steenderen en Vorden. Voor de kleine kernen, met uitzondering van de kern Hummelo, zijn de knelpunten aangegeven op landschapstypeniveau. De kleine kern Hummelo is apart beschreven.

4 GROENKWALITEIT

In dit hoofdstuk wordt de kwaliteit van de buitenruimte in de gemeente Bronckhorst omschreven. Kwaliteit kan op verschillende manieren gedefinieerd worden. Het beoordelen van 'kwaliteit' is iets persoonlijks, iets subjectiefs. Om toch te komen tot een beschrijving van de kwaliteit voor het openbaar groen, is het mogelijk afspraken te maken over wat kwaliteit precies inhoud. Er wordt omschreven waar het 'netjes' en waar het wat 'ruiger' mag zijn. Deze afspraken zijn voor de gemeente Bronckhorst vastgelegd in drie functiezones. In de volgende paragraaf wordt beschreven hoe dit voor de gemeente Bronckhorst is gedaan. Ter voorbereiding op het definiëren van de gewenste kwaliteit, is de huidige kwaliteit gemeten in een kwaliteitsschouw. Op 80 verschillende locaties binnen de gemeente is de onderhoudskwaliteit van de beplanting beoordeeld op de hoeveelheid onkruid en zwerfvuil en de technische staat (snoei, maaihoogte enz.) Het gebruikte schouwformulier is opgenomen in bijlage 2, paragraaf 2.1. De beoordelingen zijn verwerkt in grafieken (bijlage 2, paragraaf 2.2) en geven als resultaat dat de onderhoudskwaliteit in de gemeente Bronckhorst gemiddeld hoog is ten opzichte van het landelijke gemiddelde en de CROW-norm.

4.1 Functiezones

Hoe we de buitenruimte, en dan met name het groen, waarderen, ligt in belangrijke mate aan de functie van het gebied waar we zijn. Bijvoorbeeld, in het winkelcentrum stelt de bezoeker andere eisen van verzorging en onderhoud dan wanneer hij of zij de hond uitlaat in een buurtparkje. Dit geldt ook voor de gemeente Bronckhorst. Tijdens de workshop 'Kwaliteit' is bepaald welke zones worden onderscheiden voor de gemeente Bronckhorst. In iedere zone is de

inrichting en het beheer/onderhoud afgestemd op de functie en het gebruik. Per zone is een onderhoudsniveau gedefinieerd om te komen tot het gewenste kwaliteitsniveau.

De drie onderscheiden zones zijn:

1. Accent.
2. Wonen & werken.
3. Landschap.

Iedere zone kent een eigen kwaliteitsniveau. We onderscheiden 3 kwaliteitsniveaus:

1. Representatief .
2. Efficiënt.
3. Natuurlijk.

Accent

Karakteristieken Accent

Accent is de representatieve zone van de kern. Dit zijn de vlakken, lijnen en punten die door hun functie of cultuurhistorische waarde extra aandacht krijgen in zowel inrichting als in onderhoud. Het zijn bijvoorbeeld de centra van de dorpskernen, de diverse monumenten in de gemeente of een belangrijke toeristische route door een kern. De gebruiksintensiteit in dit accentgebied is hoog. Het gewenste onderhoudsniveau is *representatief*.

Het accentgroen kunnen we indelen in lijnen, vlakken en punten zoals eerder omschreven staat in hoofdstuk 3, Structuren. De lijnen (lanen) worden gevormd door inheemse, duurzame boomsoorten van de 1^e grootte, zoals beuk, eik en linde. De plantafstand van deze bomen is 8-10 meter, waardoor wandvorming (voldoende stammen) plaatsvindt. Deze bomen worden bij voorkeur toegepast in gazon, maar soms ook in verharding; ondergronds moet dan wel voor

voldoende groeiruimte worden gezorgd. In principe bestaat een laanbeplanting uit twee rijen bomen; aan elke kant van de weg één; de stammen staan in een vierkant verband. Dit geeft een statig karakter aan de laan. Vormbomen, zoals leilinden, worden op een kleinere onderlinge afstand geplaatst en kunnen met beperkte bovengrondse ruimte toe.

In de accentzone behoort het geheel aan elementen in de openbare ruimte op elkaar te zijn afgestemd. Zo bepalen verharding, boomroosters, banken en ander straatmeubilair het sfeerbeeld.

De pleinen vormen de vlakken in de kernen. De vlakken worden gekenmerkt door solitair geplaatste bomen van de 1e grootte. In de grotere groenstroken kunnen behalve duurzame soorten van de 1e grootte, ook kleine bloeiende bomen worden toegepast en beplantingsvakken in gazon. De beplanting die wordt toegepast, naast gazon, bestaat uit de bloeiende heesters of vaste planten. Bloembakken gevuld met éénjarigen kunnen accenten leggen.

Inrichtingselementen	Sortiment/toepassing
Bomen	Inheems, 1e grootte: beuk, eik, linde, els, kastanje Straatbomen,leibomen, vormbomen
Bosplantsoen	N.v.t.
Haag	Strak geschoren: beuk, taxus, veldesdoorn en buxus
Opgaande sierheesters	Hortensia, sering, boerenjasmijn, rozen
Bodembedekkende sierheesters	Klimop, maagdenpalm
Vaste planten	Geranium, Pachysandra, Nepeta, Waldsteinia
Gras	Gazon
Eenjarigen	Bloembollen, perkgoed

De groene punten in de accentzone worden gevormd door solitaire bomen en boomgroepen van 1e grootte. Ze zijn bepalend voor de sfeer. In de structuurkaarten van de wijken worden enkele boomgroepen aangegeven. De solitaire bomen worden toegepast op plekken waar zij toegevoegde waarde hebben en groeiplaatsmogelijkheden zijn. Solitaire bomen zijn niet specifiek in de structuurkaarten aangegeven.

Wonen & werken

Karakteristieken Wonen & werken

Wonen & werken omvatten de grootste oppervlaktes van de kern. De woonfunctie en de bedrijvigheid staan centraal in deze zone. Voor deze zone geldt een gemiddelde gebruiksintensiteit, de bebouwingsdichtheid is gemiddeld tot laag te noemen. Het gewenste onderhoudsniveau is *efficiënt*.

Het groen van *Wonen & werken* heeft een cultureel sfeer. Het groen bestaat uit zowel inheemse soorten, als exoten en variëteiten. Dit geldt voor zowel de bomen als de struikenlaag.

Het onderhoudsniveau is efficiënt. Er moet gekozen worden voor soorten die op sobere wijze een verzorgd beeld bieden. Door een planmatige inrichting en de juiste plant op de juiste plaats, ontstaat een duurzame beplanting. Bomen worden, in verband met een goede ontwikkeling, uitsluitend in groenvakken geplant. Op locaties waar geen ruimte is voor groenvakken worden geen bomen geplant, tenzij voldoende ondergrondse maatregelen worden getroffen.

De bomen in de lijnen (lanen) behoren in gras, bodembedekkende heester of in bloeiende heesterbeplanting te worden geplaatst. De toe te passen bomen zijn van de 1e of 2e of 3e grootte. De onderlinge plantafstand voor bomen 1e grootte is 8 tot 15 meter, bij 2e grootte 5 tot 8 meter en bij 3e grootte 3 tot 5

meter. De lanen bestaan in principe uit twee rijen; aan iedere kant van de weg één.

In *Wonen & werken* worden pleintjes en groene ruimten als vlakken onderscheiden. De pleintjes vormen de groene buffers in de wijken. Door de pleintjes functioneel in te richten zijn deze geschikt voor spelen en ontmoeten. De groene ruimten zijn grote, parkachtige groenvoorzieningen. De plantkeuze voor de buurt- of wijkparken is afhankelijk van de functie. Grote heestervakken moeten om onderhoudstechnische redenen worden voorkomen. Gazon is hiervoor een goed alternatief dat voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau. Om onkruidgroei te voorkomen moeten de heesters een gesloten beplanting vormen.

Inrichtingsaspecten	Sortiment/toepassing
Bomen	Inheems/ exoten die bestand zijn tegen de stedelijke groeiomstandigheden
Lei- en vormbomen	N.v.t.
Bosplantsoen	Inheems
Haag	Cultuurvariëteiten mogelijk
Opgaande sierheesters	Bloeiende heesters
Bodembedekkende sierheesters	Cultuurvariëteiten mogelijk
Vaste planten	N.v.t.
Gras	Gazon
Eenjarigen	N.v.t.

De groene punten zijn solitaire bomen op markante plekken in de wijken en kernen. Op de structuurkaarten zijn ze niet specifiek aangegeven. De keuze is afhankelijk van de groeiruimte. Bij een beperkte groeiruimte geldt, dat één grote boom op de hoek van een straat veel meer effect heeft, dan een rij kleine boompjes in de straat.

Landschap

Karakteristieken Landschap

Onder de zone *Landschap* vallen de natuurlijke parken, elementen met hoge natuurwaarden, zoals de oude spoorbaan in Zelhem en gebieden grenzend aan het buitengebied. Het kunnen lijnelementen of vlakken zijn en ze komen voor door de gehele kern. De bebouwingsdichtheid is laag met een extensieve gebruiksintensiteit. Het beheer van deze zone is natuurlijk, gericht op de ecologische en natuurlijke functie.

Met de beplanting in *Landschap* wordt de sfeer van het omliggende landschap binnen de grenzen van de bebouwde kom gebracht. Er hoeft niet direct een ruimtelijke verbinding met het omliggende landschap te zijn; door de vorm, wijze van beheer en het gebruikte sortiment wordt de relatie met het omliggende landschap benadrukt. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een rij knotwilgen langs een sloot in een woonwijk, een boomgaard, griend of struweel in de wijken of langs parkzones.

De bomen staan in ruw of kruidenrijk gras. Het zijn inheemse, streekeigen soorten, van de 1e grootte of knot- of fruitbomen. De plantafstand is tussen de 8 en 15 meter voor de soorten van 1e grootte.

Hagen worden, afhankelijk van het type landschap als los uitgroeiende of juist geschoren beheerd. Toegepaste soorten zijn meidoorn, beuk, els of esdoorn.

De lijnelementen in *Landschap* zijn bosstroken, houtwallen en struweel. De vlakken bestaan uit kruidenrijk grasland met ruigtes en verspreid staande bomen zoals populier, eik, els en es, fruitboomgaarden, grienden en ander hakhout. De waterpartijen en sloten hebben natuurlijke oevers met een flauw talud en rietkragen. Voor het gebruik kunnen delen van het gras vaker worden gemaaid om de mogelijkheid te bieden tot spel en wandelen. Paden zijn van gras, half verhard of geasfalteerd, het meubilair bij voorkeur van onbehandeld hout.

Inrichtingsaspecten	Sortiment/toepassing
Laanbomen in kruidenrijk ruw gras	Inheems, streekeigen, 1e grootte: bijvoorbeeld populier, es, eik en beuk
Lei- en vormbomen	Knotbomen als wilg, els en es
Bosplantsoen, houtwal, struweel	Streekeigen soorten; vlier, kornoelje, hazelnoot
Hagen	Los uitgroeiend, inheems: meidoorn, veldesdoorn, els
Opgaande sierheesters	N.v.t.
Bodembedekkende sierheesters	N.v.t.
Vaste planten	N.v.t.
Gras	Ruw gras; bloemrijk, kruidachtig; streekeigen
Oevers	Natuurlijk, rietkragen; flauw talud
Sloten	Knotbomen; wilg, els, es

Het bosplantsoen is opgebouwd uit diverse inheemse soorten die variëren qua omvang en hoogte, zodat diversiteit ontstaat. Het beheer is gericht op duurzame instandhouding en bestaat voornamelijk uit dunnen om de beplanting te laten uitgroeien in hun natuurlijke vorm. De onderlaag is kruidenrijk.

Groene punten worden in de landschappelijke zone gevormd door streekeigen solitaire bomen, de bakens in het landschap, de boomgroepen van de 1e grootte. Hierbij kan ook gedacht worden aan bomen die al lange tijd in het landschap aanwezig zijn, bijvoorbeeld noot of eik.

4.2 Groenbeheer

De gemeente Bronckhorst is in verschillende functiezones opgedeeld, waarbij voor elke zone een kwaliteitsniveau geldt. Om het groen op betreffend kwaliteitsniveau te houden is onderhoud noodzakelijk. Het groen moet beheerd worden.

Duurzaam groenbeheer

Duurzaam staat voor het scheppen van voorwaarden voor een lange levensduur van de aanplant. Voor groen geldt dat een optimale onderhoudscyclus bestaat uit minimale maatregelen die op het juiste moment worden uitgevoerd.

Door evenwicht tussen de uit te voeren maatregelen, frequentie en tijdstip kan een optimale onderhoudscyclus worden gerealiseerd. Hierdoor vindt instandhouding van het gewenste niveau plaats.

Beheergroepen

Het groen in de gemeente Bronckhorst wordt onderscheiden in beheergroepen. Deze beheergroepen zijn vastgelegd in het groenbeheersysteem Dg Dialog en worden ook in de onderhoudsbestekken genoemd. In dit plan worden de tien belangrijkste beschreven. We onderscheiden:

- Straatbomen.
- Lei- en vormbomen.
- Opgaande sierheesters.
- Bodembedekkende sierheesters.

- Grote bomen.
- Bosplantsoen.
- Hagen/ blokhagen.
- Vaste planten.
- Gras.
- Ruw gras of plukweide.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de verschillende beheergroepen. Hierbij wordt de huidige situatie en de gewenste situatie binnen de drie functiezones toegelicht. Om een beeld te krijgen van de huidige onderhoudskwaliteit van de verschillende beheergroepen, is voor de huidige situatie een 0-meting verricht. Er heeft een indicatieve schouw plaats gevonden op 80 locaties, binnen de bebouwde kom, door de gehele gemeente Bronckhorst, waarin op beheersmaatregelen van betreffende beheergroep de huidige onderhoudskwaliteit geschouwd werd. Dit is gedaan op 3 kwaliteitsniveaus: representatief, efficiënt en natuurlijk.

De resultaten hiervan vormen de basis voor de omschrijving van de huidige situatie. De resultaat tabellen staan in bijlage 2.1

4.2.1 Straatboom

Karakteristiek

Bomen in beplanting, gras of (half)verharding (betreft bomen 2^e en 3^e grootte). Inclusief boomspiegel (onverharde ruimte rond de stam van een boom in verharding of gazon).

Bomen geven structuur, beslotenheid en sfeer aan de openbare ruimte. Bovendien zijn bomen belangrijk voor het leefklimaat, ze vangen stof, wind, geven schaduw en dempen geluid. Gezien de 'omlooptijd' van bomen, is het duurzaam beheren van bomen een investering in de toekomst.

Huidige situatie

Bomen in de categorie straatbomen komen voor in alle zones, door de hele gemeente. Grotendeels is het bomenbestand vitaal, toch vormt bij een aantal bomen de vitaliteit een aandachtspunt. Door de beperkte boven- en ondergrondse groeiruimte voor bomen zijn er incidenteel problemen met opdrukken van verharding, uitval van vruchten, plak op auto's en dood hout. Er geldt voor enkele straten dat de bomen te dicht op elkaar staan, of te dicht op de huizen, waardoor zij in de verdrinking komen en er een grotere kans is op ziekte en dood hout. Er komt waterlot voor. Ondanks incidentele aandachtspunten valt de beheergroep *straatboom* binnen kwaliteitsniveau *representatief*.

Gewenste situatie

Voor onderhoud moet bij bomen langs doorgaande wegen worden opgekroond tot een doorrijhoogte van 4,5 meter en bij bomen langs voetpaden tot minimaal 2,5 meter. Ook zijn algemene onderhoudswerkzaamheden nodig om de natuurlijke kroonvorm te ontwikkelen en bomen veilig en duurzaam in stand te houden. Ondergrondse maatregelen moeten getroffen worden als een boom in bestaande situatie of toekomstige situatie niet optimaal zijn eindvorm kan bereiken. Begeleidingssnoei en krooncorrectie maken deel uit van de snoeiwerkzaamheden. Het beheer is verder afhankelijk van de plantplaats, boomvorm, locatie, bomen in verharding, beplanting of gras. Zo zal een boom in verharding, mede voor de toegankelijkheid, bijna altijd te maken hebben met opkronen. Mede hierdoor zal extra alert moeten worden gereageerd op het voorkomen van stamschot. Voor een boom in beplanting geldt dat de kroonhoogte afhankelijk is van het gewenste (eind-)beeld, dus het wel of niet aan laten sluiten van de kroon op de beplanting.

Om de veiligheid van bewoners te garanderen hebben gemeenten een wettelijke zorgplicht, deze geldt ook voor bomen. Deze zorgplicht bestaat uit onderhoud van de boom, regelmatige controle op uitwendige zichtbare gebreken (VTA) en een registratie waarmee de controles aantoonbaar zijn. Wordt er niet aan de wettelijke zorgplicht voldaan, kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld, indien er schade ontstaat door een boom.

Aanbevelingen

- Plantafstanden tussen bomen nastreven. Dit in alle gevallen bij nieuwe aanplant en waar mogelijk door middel van beheermaatregelen bij bestaande bomen.
- Voldoen aan wettelijke verplichting, VTA controles en de daar uit voortvloeiende maatregelen uitvoeren.
- Extra maatregelen voor bomen in verharding bij reconstructies en nieuwe aanleg.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	exoten en inheems	exoten en inheems	inheems
Omvang	1 ^e , 2 ^e en 3 ^e grootte	2 ^e en 3 ^e grootte	1 ^e grootte
Plantafstand	variabel	8-15 meter	8-15 meter
Afstand tot gevels	10 meter	10 meter	10 meter
Beheer	representatief	efficiënt	natuurlijk
Boomspegel	ja	ja	nee

Foto huidige situatie; boom staat te dicht op woning en zorgt op langere termijn voor problemen.

Foto gewenste situatie; boom ziet er vitaal en gezond uit, de boom heeft genoeg boven en ondergrondse groeiruimte.

4.2.2 Lei- en vormboom

Karakteristiek

Lei- en vormbomen in beplanting, gras of (half)verharding. Inclusief boomspiegel (onverharde ruimte rond de stam van een boom in verharding of gazon). Lei- en vormbomen worden periodiek gesnoeid (1 keer per 1 tot 3 jaar).

Huidige situatie

De lei- en vormbomen vinden we voornamelijk in de centra van de kernen, maar komen ook in de wijken voor. De bomen zijn over het algemeen in zeer goede conditie. De beheergroep wordt in de gemeente Bronckhorst op een representatief kwaliteitsniveau onderhouden.

Gewenste situatie

Op bepaalde plaatsen kan, bijvoorbeeld vanuit historisch oogpunt, worden gekozen voor onderhoudsvorm lei- of knotbomen. Op boerderijen werden van oudsher leibomen toegepast, om in de zomer schaduw te bieden en in de winter warmte vast te houden. Deze specifieke onderhoudsvormen vragen extra maatregelen en bij de uitvoering van deze maatregelen zal er dan ook bewust voor worden gekozen om de gewenste verschijningsvorm te behouden. Worden deze maatregelen niet uitgevoerd, dan zal de boom in omvang toenemen en niet voldoen aan het specifieke type, waardoor de functie wordt verloren. De boomkroon kan te zwaar worden en uitscheuren, of tegen gevels schuren. De vormbomen komen voor in de centra (representatief niveau) van de kernen en deze moeten dan ook alleen hier worden toegepast. Dit met uitzondering van de knotbomen die meer in de landschappelijke zone voorkomen vanuit cultuurhistorisch, of landschappelijk oogpunt.

Foto huidige situatie: vormbomen toegepast in een woonwijk.

Foto huidige situatie; oude lei- vormbomen met een begeleidende functie.

De maatregelen op de verschillende boomtypen zoals omschreven is bij de beheergroep straatboom, zijn eveneens van toepassing op deze vormbomen.

Aanbevelingen

- Alleen vormbomen in *zone accent* en knotbomen in *zone landschap* toepassen.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	exoten en inheems	nvt	inheems
Plantafstand	2-4 meter	nvt	2-8 meter
Afstand tot gevels	3 meter	nvt	nvt
Beheer	representatief	nvt	natuurlijk
Boomspiegel	ja	nvt	nee

4.2.3 Grote bomen

Karakteristiek

Bomen van de eerste grootte (eindvorm meer dan 15 meter). Die een bijzondere waarde vertegenwoordigen.

Huidige situatie

Grote en monumentale bomen zijn nog niet opgenomen op een lijst.

Gewenste situatie

De omschrijving en toelichting op de huidige en gewenste situatie van de beheergroep straatboom gelden eveneens als uitgangspunt voor de beheergroep grote bomen. Hieraan moet bovendien worden toegevoegd dat men extra alert moet zijn op het voorkomen van dood hout, VTA en de krooncorrectie. Voldoende boven- en ondergrondse groei ruimte is een vereiste.

Foto huidige situatie; boom heeft groeistoornissen en slechte groeiomstandigheden.

Foto gewenste situatie: een monumentale boom met voldoende boven en ondergrondse groei ruimte.

Door de vaak grote kroonomvang van de bomen, kan schaduw en bladval voor overlast zorgen. Daar staat tegenover dat grote bomen ook meer fijnstof opnemen. De grote bomen zijn kwetsbaar voor ondergrondse werkzaamheden. Voor het beschermen van de grote en monumentale bomen kan een lijst worden opgesteld voor zowel de particuliere als gemeentelijke exemplaren. Bomen op deze lijst zijn uitgesloten van kapvergunningen (bij voldoende vitaliteit).

Aanbevelingen

- Richtlijnen voor plantafstanden tussen bomen nastreven. Dit in alle gevallen bij nieuwe aanplant en waar mogelijk door middel van beheermaatregelen bij bestaande bomen.
- Voldoen aan wettelijke verplichting, VTA controles en de daar uit voortvloeiende maatregelen uitvoeren.
- Extra maatregelen voor bomen in verharding bij reconstructies en nieuwe aanleg.
- Grote bomen opnemen op *bijzondere bomenlijst*.

	Accent	Wonen & werken	landschap
Soorten	exoten en inheems	exoten en inheems	inheems
Omvang	1 ^e grootte	1 ^e grootte	1 ^e grootte
Plantafstand	8-15 meter	8-15 meter	8-15 meter
Afstand tot gevels	10 meter	10 meter	10 meter
Beheer	representatief	efficiënt	natuurlijk
Boomspiegel	ja	nee	nee

4.2.4 Bosplantsoen

Karakteristiek

Aangeplante bosachtige elementen, grotendeels bestaand uit inheemse houtige soorten. De meest voorkomende beheermaatregel bij volwassen bosplantsoen is het periodiek afzetten van de boomvormers. Het eindbeeld is een natuurlijke beplanting in een van de verschijningsvormen. Door het snoeihout op rillen te leggen en te verwerken in de plantstrook, nemen de natuurwaarden van de plantstrook sterk toe. De rillen functioneren als schuil- en broedplaats van veel vogels en insecten.

Huidige situatie

Bij verschillende bosplantsoenstroken komt het voor dat de struiklaag te dicht is. De beplanting komt in de verdrukking en het gewenste eindbeeld, een gelaagde opbouw, wordt niet gehaald. Op netheidniveau ligt het bosplantsoen er keurig bij; weinig zwerfvuil en ongewenste kruiden. Het kwaliteitsniveau van de beheergroep bosplantsoen ligt tussen *efficiënt* en *representatief* onderhoudsniveau in.

Gewenste situatie

Bosplantsoen bestaat uit inheems struikvormend plantmateriaal. Zonder beheer zal bosplantsoen een dicht bos vormen zonder onderbeplanting. Om de kwaliteit en de functie van bosplantsoen in stand te houden en/of te bevorderen is het belangrijk keuzes te maken. Het gewenste beeld is een gelaagde opbouw waarbij het eindbeeld bestaat uit een diversiteit aan soorten en leeftijden van (onder)beplanting en bomen. Het beheer bestaat uit regelmatig dunnen en het beheer van de onderlaag. Er wordt uitgegaan van de natuurlijke habitus; dat is de vorm en omvang die een volwassen struik en boom kan bereiken in een natuurlijke situatie. Beheer met een toekomstvisie is hierbij essentieel, grote

ingrepen zoals kaalslag moeten worden voorkomen. De beheergroep Bosplantsoen komt niet voor in de zone *Accent*. De menselijke activiteit bij deze beheergroep is, mits goed getimed, minimaal. De beheergroep Bosplantsoen heeft extra attractiviteit en natuurwaarden door de aanwezigheid van een kruidlaag. Het uitmaaien van deze laag hoort tot de maatregelen. Een goede, gelaagde opbouw van enkele bomen, heesters die (kunnen) uitgroeien tot hun natuurlijk vorm en een gedifferentieerde kruidlaag is wenselijk.

Aanbevelingen

- Voor de gelaagdheid meer dunning uitvoeren tot het gewenste eindbeeld.
- Beheer omzetten naar het onderhoudsniveau *natuurlijk*.
- Bosplantsoen niet toepassen in groenstroken die smaller zijn dan 10 m.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	N.v.t.	N.v.t.	inheems
Bedekkingspercentage	N.v.t.	N.v.t.	minimaal 60%
Vakgrootte	N.v.t.	N.v.t.	minimaal 10 x 20
Boomvormers	N.v.t.	N.v.t.	10%
Beheer	N.v.t.	N.v.t.	natuurlijk

Foto huidige situatie; geen gelaagdheid in deze bosplantsoenstrook, er is niet tijdig op boomvormers gedund.

Foto gewenste situatie; een goede gelaagdheid in boomvormers, heesters en kruidlaag.

4.2.5 Hagen/blokhagen

Karakteristiek

Lijnvormige beplantingselementen die regelmatig gesnoeid worden (1 tot 2 keer per jaar). Breedte van de haag is kleiner dan 1 meter. De breedte van een blokhaag is groter dan 1 meter.

Huidige situatie

De hagen in gemeente Bronckhorst worden beoordeeld op het onderhoudsniveau van *efficiënt* tot *representatief*. Hier en daar is snoeiachterstand. Het komt voor dat de hagen veel uitgroei hebben, zowel aan de boven- als aan de zijkant.

Gewenste situatie

Gesloten, strak geschoren beplanting gevormd door wintergroene of bladverliezende struiksoorten. De onderlinge plantafstand in de rij is zo klein dat de planten niet tot hun natuurlijke vorm kunnen uitgroeien. Ze worden door knippen in een bepaalde (gewenste) vorm en op hoogte gehouden.

Wordt de beplanting niet of onvoldoende gesnoeid, dan worden ze te hoog of te breed voor de gekozen functie. Dit doet afbreuk aan het beeld, maar kan ook vooral in het verkeer gevaarlijke situaties opleveren. Tevens is de inboet een aandachtspunt. Is de haag niet voldoende gesloten, dan is de afschermende of begeleidende functie onvoldoende. Gelet op de zonering in onderhoudsniveau komen hagen voor in verschillende zones op verschillende kwaliteitsniveaus. Onderhoud van de haagvoet is van groot belang; hier kan men verschil aanbrengen aan nethedsbeeld betreffende het kwaliteitsniveau.

Foto huidige situatie: haag belemmerd zicht op het verkeersbord door te veel uitgroei.

Foto gewenste situatie: een goed gesloten haag die het zicht op de verkeerssituatie niet belemmert.

Aanbevelingen

- Snoeiplanning aanpassen op groeipieken van de hagen, tijdig onderhoud is noodzakelijk voor behoud van functie en beeld.
- Alleen hagen met een functie aanplanten/handhaven (afscherming, i.p.v. hekwerk).

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	Exoten en inheems	Exoten en inheems	Inheems
Dichtheidspercentage	100%	90 - 100%	80 - 100%
Verschijningsvorm	Geschoren vakbeplanting	Geschoren	Vrij uitgroeiend
Beheer	Representatief	Efficiënt	Natuurlijk

4.2.6 Opgaande sierheesters*Karakteristiek*

Sierbeplanting die voor het grootste deel bestaat uit opgaande uitheemse en/of gecultiveerde planten. Hoogte planten vanaf ca. 80 cm.

Huidige situatie

Huidig beheer aan de opgaande sierheesters voldoet. Het beheerkwaliteitsniveau ligt tussen *representatief* en *efficiënt* niveau in. Het op juiste wijze snoeien van de verschillende heesters vergt op bepaalde locaties aandacht. Hierbij moet voorkomen worden dat alle heesters op eenzelfde manier gesnoeid worden en zo een eentonig beeld veroorzaken, wat op bepaalde locaties nogal eens voorkomt. Aandachtspunt voor de inrichting is dat aanplant van smalle heesterstroken voorkomen moet worden. Dit is niet beheerbaar, eveneens moet worden aangemerkt dat de beplanting in een plantvak op elkaar moet worden afgestemd waardoor geen rommelig beeld ontstaat.

Gewenste situatie

Sierheesters vragen per beheercategorie specifieke vakkennis, afhankelijk van de bloei moet een snoeiwijze bepaald worden. Als beheer niet of onvoldoende plaatsvindt, wordt het beeld onverzorgd, de onkruidgroei neemt toe en concurreert met de heesters, de takken kunnen over paden groeien, toegankelijkheid, bereikbaarheid en veiligheid nemen af. De wijze en hoeveelheid van snoeien varieert per heestersoort, wordt dit niet in acht genomen en worden de heesters identiek gesnoeid, dan ontstaat een eentonig en onverzorgd beeld. Eentonig doordat na een snoeibeurt het beeld er op een afstand uit ziet als één blok en onverzorgd doordat heesters een ongelijke

groeisnelheid hebben en er na een aantal weken onregelmatige randen te zien zijn.

Beheer- c.q. snoeimethode moet worden aangepast op habitus en toepassing/functie van de heester. De groeivorm en sierwaarde kunnen zich hierdoor optimaal ontwikkelen. Bij alle heesters is een netheidsbeeld gewenst waarbij onkruidbestrijding noodzakelijk is. Herkenbaarheid, aankleding van een wijk, afscherming en verdeling van de ruimte zijn een aantal van deze toepassingen. Vakkennis is bij groenbeheer essentieel, bepaalde heestertypen vragen specifiek beheer. We vinden de beheergroep Sierheester door de gehele bebouwde kom, maar niet in *landschap*.

Aanbevelingen

- Zorgdragen voor een juiste bedekkingsgraad in de plantvakken, zodat de onderhoudsmaatregelen worden geminimaliseerd. Grote heesterblokken vervangen en/of onderbreken door gazon.
- Groenstrook smaller dan 2m omvormen naar bodembedekkende heesters.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	Exoten en inheems	Exoten en inheems	N.v.t.
Bedekkingspercentage	N.v.t.	80 - 100%	N.v.t.
Vakgrootte	N.v.t.	Minimaal 2m breed	N.v.t.
Verschijningsvorm	Solitair	Vakbeplanting / solitair	N.v.t.
Beheer	Representatief	Efficiënt	N.v.t.

Foto huidige situatie: het plantvak heeft open plekken. Vorm van plantplek en soort niet op elkaar afgestemd.

Foto gewenste situatie: goed op elkaar afgestemde heesterborder.

4.2.7 Bodembedekkende sierheesters

Karakteristiek

Sierbeplanting die voor het grootste deel bestaat uit uitheemse en/of gecultiveerde planten met beperkte afmetingen die blijvend een bodem kunnen bedekken. Hoogte planten tot ca. 80 cm.

Huidige situatie

Bij veel sierheestervakken wordt zoveel randsnoei toegepast, dat deze in de beheercategorie hagen zijn in te delen. Over het algemeen ligt de kwaliteit van de bodembedekkende sierheester op het kwaliteitsniveau *efficiënt*. Aandachtspunt hierbij vormt de ongewenste kruidengroei tussen de bodembedekkende heesters.

Gewenste situatie

Bodembedekkers zijn sierheesters van maximaal 80 cm hoogte en zijn een aantrekkelijke beplantingskeuze voor functioneel en beheerarm onderhoud. Ze hebben soms extra sierwaarde door hun blad- en bloeiwijze en hebben de eigenschap om de bodem af te scherm. Het beheer bestaat hoofdzakelijk uit het verwijderen van ongewenste kruiden, opschot, blad en afval en snoeiwerkzaamheden. Bij het uitblijven van deze schoonmaak- en snoeiwerkzaamheden kan ongewenste onkruidgroei en opschot van zaailingen de heesterbeplanting wegconcurreren. De bodembedekkende sierheesters vinden we door de gehele openbare ruimte, behalve in de zone *landschap*. Zonering in onderhoudsniveau bij deze beheergroep door de openbare ruimte is mogelijk.

Foto huidige situatie: de bodembedekkende heester wordt als haag onderhouden, waardoor 2 hagen naast elkaar ontstaan.

Foto gewenste situatie: gesloten heestertapijt.

Aanbevelingen

- Pas bodembedekkers toe om hun functie en geef een passend formaat voor ieder vak.
- Alleen soorten toepassen die vakvullend bodembedekkend zijn om onkruidgroei te voorkomen.
- Voorkom een te “saai” beeld door toepassen bloeiende en/of besdragende soorten.
- Overweeg bij vakbreedtes > 2.00 meter toepassen gazon.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	Exoten	Exoten	N.v.t.
Bedekkingspercentage	100%	80 - 100%	N.v.t.
Vakgrootte	Minimaal 1m breed	Minimaal 1m breed	N.v.t.
Verschijningsvorm	Maximaal 80cm	Maximaal 80cm	N.v.t.
Beheer	Representatief	Efficiënt	N.v.t.

4.2.8 Vaste planten

Karakteristiek

Kruidachtige overblijvende planten die overwinteren onder de grond en in het voorjaar boven de grond komen en zich vegetatief ontwikkelen. Bijna alle soorten zijn winterhard, maar kans op verrotting of bevrozing is een risico bij het toepassen van vaste planten.

Huidige situatie

De beheergroep vaste planten omvat het groen dat het minst voorkomt in de verschillende kernen. Het onderhoudsniveau is te beoordelen als *efficiënt*.

Foto huidige situatie: ongewenste onkruidgroei is een punt van aandacht.

Foto gewenste situatie: gesloten plantvak.

Gewenste situatie

De verschillende vaste planten soorten bereiken ieder jaar hun eindbeeld. Om te zorgen dat de planten vitaal blijven is het opscheuren van de beplanting van belang. Het beheer bestaat verder voornamelijk uit het verwijderen van ongewenste kruiden, opschot, blad en afval en snoeiwerkzaamheden. Bij de vaste planten is een netheidsbeeld gewenst waarbij onkruidbestrijding noodzakelijk is. Vaste planten worden vooral toegepast vanwege hun diversiteit aan vormen en kleuren. Vaste planten zijn (bij het juiste onderhoud) langlevend en goed onderling en met andere beplantingsvormen te combineren. Voor een optimale beleving en duurzame instandhouding van de vaste planten is tijdig onderhoud van groot belang. De beheergroep vaste planten is dan ook een intensieve onderhoudsgroep. Een gesloten border levert minder onderhoudswerk op. Vaste planten komen voor in de zone *centrum*.

Aanbevelingen

- Alleen sterke en bodembedekkende vaste planten toepassen.
- Vaste planten alleen toepassen in het functiezone accent.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Soorten	Exoten	N.v.t.	N.v.t.
Bedekkingspercentage	90 - 100%	N.v.t.	N.v.t.
Vakgrootte	Minimaal 1m breed	N.v.t.	N.v.t.
Versrijningsvorm	Bodembedekkend	N.v.t.	N.v.t.
Beheer	Representatief	N.v.t.	N.v.t.

4.2.9 Gazon*Karakteristiek*

Een terrein met grasvegetatie waarbij de nadruk ligt op recreatie, gebruik en efficiënt beheer. Gazon wordt in stand gehouden door ten minste 20 keer per jaar te maaien. Het maaisel wordt niet afgevoerd.

Huidige situatie

Het gazon in de gemeente wordt op juiste wijze gemaaid. Zwerfvuil komt nauwelijks voor. Aandachtspunt is het bijmaaien rondom obstakels, spoorvorming in de gazons en de dekkingsgraad van het gras. Het onderhoudsniveau ligt tussen *efficiënt* en *representatief* in.

Gewenste situatie

Gras is erg functioneel en daarom één van de belangrijkste groene elementen in de openbare ruimte. Duurzaam beheer van grasvelden betekent frequent maaien in de groeiperioden en zonodig vullen van gaten en bijzaaien van open plekken. Als het beheer onvoldoende is, neemt ook de functionaliteit van gras af. Trapvelden worden onbruikbaar (grond wordt niet meer vastgehouden door het gras en plasvorming ontstaat). Bij te lange periodes tussen de maaibeurten blijven grashopen liggen en tred er vervilting op. De grashopen zorgen ervoor dat lucht en water de grasmat onvoldoende bereiken en de grasmat verstikt. Extra veegbeurten zijn kostenverhogend en dus niet wenselijk. De hoogte van het gras en de staat van de grasmat is afhankelijk van de zone waarin het gazon zich bevindt. Het netheidniveau wordt mede bepaald door de hoeveelheid blad en zwerfvuil en de graskanten. Gazon komt, behalve in de zone *landschap*, verspreid voor binnen de gehele komgrens.

Aanbevelingen

- Huidige maaibeheer in Wonen & werken extensiveren.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Vlakheid	90%	80%	N.v.t.
Dichtheid	90 - 100%	80%	N.v.t.
Vakgrootte	Minimaal 2m breed	Minimaal 2m breed	N.v.t.
Beheer	Representatief	Efficiënt	N.v.t.

Foto huidige situatie: gazon vol kuilen en kale plekken.

Foto gewenste situatie: gras tijdig gemaaid, een egaal groen gazon.

4.2.10 Ruw gras of plukweide

Karakteristiek

Een terrein met grasvegetatie waarbij de nadruk ligt op natuurlijk beheer. Deze beheergroep wordt in stand gehouden door één á twee keer per jaar te maaien en het maaisel af te voeren. Het beheer is gericht op de ecologische functie en het verhogen van de natuurwaarde.

Huidige situatie

Deze beheergroep komt voor als plukweide en in begeleidende functie in de vorm van berm. Ook komt ruw gras voor als wadi, open groene berging van (overstort) rioolwater en infiltratiesloten van hemelwater. Als er gekeken wordt naar de huidige kwaliteit van het ruw gras kan gezegd worden dat het gras op bepaalde locaties te lang is. Het kwaliteitsniveau van dit ruw gras ligt tussen *efficiënt* en *natuurlijk* in.

Gewenste situatie

Ruw gras wordt door natuurlijk beheer in stand gehouden, het maaisel wordt afgevoerd. Het gras moet niet te lang worden en vanwege de verkeersveiligheid moeten in wegbermen geen diepe geulen voorkomen. Vanwege diezelfde verkeersveiligheid kan het voorkomen dat het ruwgras op bepaalde locaties vaker gemaaid moet worden dan het overige areaal ruw gras. Bij de beheergroep Ruw gras en Plukweide speelt natuurwaarde een belangrijke rol er wordt naar gestreefd diverse kruiden-/grassoorten tot ontwikkeling te laten komen. Verschraling is belangrijk, hierbij maakt het afvoeren van het maaisel deel uit van de beheercyclus. De beheergroep Ruw gras vinden we in zone *landschap*.

Foto huidige situatie: duidelijke afscheiding tussen gazon en ruw gras.

Foto gewenste situatie: voldoende natuurwaarde.

Aanbevelingen

- Tijdig maaien en volledig ruimen van maaisel.
- Alleen toepassen in zone *landschap*.
- Waar mogelijk kiezen voor alternatieve maaiers in de vorm van schapen, geiten of koeien. Dit verhoogt tevens de attractieve waarde van een groenvoorziening.
- Beheer afstemmen op het Beheerplan “groene riooltechnische voorzieningen”.

	Accent	Wonen & werken	Landschap
Vlakheid	N.v.t.	N.v.t.	80%
Dichtheid	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vakgrootte	N.v.t.	N.v.t.	Minimaal 1m breed
Maximaal hoogte	N.v.t.	N.v.t.	80cm
Beheer	N.v.t.	N.v.t.	1, 2 of 3 x maaien

4.3 Conclusie*Huidige situatie*

Over het algemeen kan gezegd worden dat de kwaliteit van het onderhoudsniveau voor alle beheergroepen voldoende is en overeenkomt met het onderhoudsniveau *efficiënt* of zelfs hoger. Wel komt het voor dat er differentiatie zit in onderhoudsniveau bij de verschillende beheergroepen per kern.

Bijvoorbeeld, in Steenderen, Hummelo en Voor-Drempt is de onderhoudskwaliteit gemiddeld lager dan in de overige kernen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de soortkeuze en slechte vitaliteit van de beplanting. Om de beplanting in deze kernen op onderhoudsniveau *efficiënt* te kunnen onderhouden, zullen een aantal plantvakken gereconstrueerd moeten worden.

Gewenste situatie

Het toepassen van de juiste beheergroepen in de drie voorkomende zones met het daaraan gekoppelde beheer leidt tot duurzaam groen. Belangrijk hierbij is het om de juiste plant op de juiste plaats toe te passen.

Een raming van de onderhoudskosten per beheergroep en kwaliteitsniveau op basis van de *bestaande arealen* vindt u in bijlage 7.

Met de huidige inrichting zijn de geraamde kosten voor onderhoud op de drie verschillende kwaliteitsniveaus niet geheel realistisch. Om op de onderhoudsniveaus *representatief*, *efficiënt* en *natuurlijk* te kunnen onderhouden, zal eerst de beplanting moeten worden aangepast binnen de randvoorwaarden zoals die zijn opgesteld voor de verschillende zones waarbinnen de kwaliteitsniveaus horen.

Een raming van de onderhoudskosten per beheergroep en kwaliteitsniveau op basis van de *gewenste arealen* vindt u ook in bijlage 7.

Actualisatie van de beplanting

Voor de hele gemeente geldt, dat er in de loop van de komende 15 jaar een inhaalslag gevoerd zal moeten worden om de beplanting te actualiseren. Deze inhaalslag zal deels kunnen worden uitgevoerd in het kader van wegreconstructies, rioleringsprojecten en herinrichtingsplannen.

Voor het in kaart brengen van de omvang van de 'beplantingsactualisatie' is er een inventarisatie gemaakt van de plantvakken die nu niet aan de randvoorwaarden voldoen. Hierbij kan ook gronduitgifte een rol spelen. Voor een aantal kernen is er vervolgens een raming en een planning gemaakt voor de uit te voeren werkzaamheden.

Een raming van de kosten voor het vervangen van versleten beplanting is opgenomen in bijlage 7.

5 DE GROENSTRUCTUUR VAN DE KERNEN VAN HET KLEILANDSCHAP

De gemeente Bronckhorst kent 3 landschapstypen:

1. Kleilandschap.
2. Overgangslandschap.
3. Zandlandschap.

Voor informatie over deze verschillende landschapstypen verwijzen wij naar bijlage 3 voor de algemene landschapskenmerken en naar bijlage 4 voor de meer specifieke kenmerken van het kleilandschap.

Dit hoofdstuk gaat over de groenstructuur van de kernen van het kleilandschap van de gemeente Bronckhorst .

Grote kern:

- Steenderen.

Kleine kernen:

- Hummelo.
- Bronckhorst.
- Baak.
- Toldijk.
- Olburgen.
- Achter-Drempt.
- Voor-Drempt.
- Hoog-Keppel
- Laag-Keppel

De groenstructuur van de kernen Steenderen en Hummelo wordt beschreven in paragraaf 5.1. Voor deze kernen is ook een lijst met aandachtspunten opgesteld. De nummers van de aandachtspunten verwijzen naar de nummers op de groenstructuurkaart.

De groenstructuur van de kleinere kernen wordt gezamenlijk beschreven en hiervoor is een totaalijst van aandachtspunten opgesteld. Voor meer informatie over de visie van de gemeente over het behoud en de ontwikkeling van de kleine kernen, verwijzen wij naar het Landschaps Ontwikkelings Plan.

In bijlage 4.1 en 4.2 wordt per kern een beknopte omschrijving gegeven van de ligging en het ontstaan van de kernen.

Het gezamenlijke kunstwerk van de uiterwaardenkernen.

5.1 De groenstructuur van Steenderen en Hummelo

5.1.1 Steenderen

Groene karakteristiek:

Het beeld in Steenderen wordt grotendeels bepaald door particulier groen, met name de particuliere bomen. Bij binnenkomst van de bebouwde kom wordt je geconfronteerd met een snelheidsbeperkende weginrichting. Deze heeft geen enkel verband met de omgeving of relatie met de kern en is ingeplant met cultureel groen.

Linten

Beeldbepalende groene linten binnen Steenderen zijn de lindenlaan in de groenstrook langs de Bronckhorsterweg en de bomenrijen en inheemse beplanting langs de Prins Bernhardweg. Aan de westzijde van Steenderen liggen goede mogelijkheden voor het maken van een dorpswandelroute, een 'ommetje'.

Vlakken

Beeldbepalende groene vlakken zijn de brede groenstroken langs de Bronckhorsterweg. Deze groenstrook is grotendeels van inheems materiaal. De 'groene bocht' van de Molenstraat aan de rand van Steenderen is een belangrijk punt in de recreatieve routes binnen de gemeente. Bezoekers van het monumentale stadje Bronckhorst die vanuit het zuiden of westen komen passeren deze plek. Dit geldt ook voor het entree van Steenderen aan de zuidkant. De groene waarde van deze plek wordt gedomineerd door verkeersinrichtingen. De hoek Leliestraat/Bronckhorsterweg is de 'ingang' naar de molenkolk. Door de verkeerskundige en groene inrichting is er weinig relatie met het buitengebied.

Entree doet afbreuk aan sfeer.

Bomen te dicht op elkaar in de Prins Bernhardlaan.

Punten

De bomen op het plein bij de kerk zijn beeldbepalend in het centrum van Steenderen.

5.1.2 Aanbevelingen

- 1) Entree van het dorp bij Toldijkseweg en Molenstraat aanpassen aan het landschap en bestaande groene kwaliteiten, bijv. een 'pleintje' met bloemgras en wegbegeleidende linden als entree.
- 2) Bomen op het plein bij de kerk opnemen in bijzondere bomenlijst.
- 3) Bomenbestand langs Prins Bernhardlaan dunnen met 50%.
- 4) Hoek Prins Bernhardlaan/Bronkhorsterweg inrichten als entree naar de Molenkolk, in combinatie met entreeplein Molenstraat.
- 5) Vervangen van versleten beplanting.

5.1.3 Hummelo**Groene karakteristiek**

Beeldbepalend in dit dorp zijn de monumentale "oude" bomen rondom de kerk en de oude dorpskern. Het is een dorp met veel vrijstaande woningen op ruime kavels. Dankzij de grote tuinen heeft Hummelo een groen en landelijk karakter.

Linten

De Keppelseweg wordt geflankeerd door een haag en bomenrij. Langs de Weppel loopt een (verbrede) sloot met oevers tot in het centrum van Hummelo. Dit groen/blauwe lint is sinds de herinrichting goed toegankelijk.

Vlakken

Het vele groen is met name particulier groen. Omdat Hummelo zo klein is, is het landschappelijk groen goed bereikbaar. Zodoende heeft Hummelo geen grote openbare groenvlakken binnen de kern.

Punten

Aan de rand van het dorp ligt een kleurrijke rotonde met veel verschillende soorten heesters en vaste planten. Een belangrijk cultuurhistorisch punt is de bomengroep van oude kastanjes bij 'De Gouden Karper', de oudste (sinds 1642) horecagelegenheid van de Achterhoek.

5.1.4 Aanbevelingen

1. De aanwezige ruimte en bestaande sfeer aan de Keppelseweg geven aanleiding tot het planten van bomen van de 1^e grootte (eiken) i.p.v. haagbeuken.
2. Ontwikkelen wandelroute vanuit de Dorpsstraat, via De Weppel naar het bos aan de Hessenweg.
3. Beplanting rotonde is erg intensief in onderhoud. Beplanting aanpassen aan landschappelijke ligging. Beheerextensieve, gebiedseigen soorten toepassen.
4. Vervangen van versleten beplanting.

Bomenstructuur langs Keppelseweg.

Luxe beplanting op de rotonde.

5.2 De kernen

Groene karakteristiek:

Het cultuurhistorische groen is beeldbepalend in de kernen van het IJssellandschap van de gemeente Bronckhorst. Vooral de monumentale bomen bij de verschillende kerken en de laanbeplantingen.

Binnen de verschillende kernen wordt het openbaar groen vooral ingevuld met gecultiveerd groen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de geringe omvang van de groenstroken. Inheemse soorten hebben in de regel meer groeiruimte nodig, dan gecultiveerd groen.

Linten

Veel wegbegeleidende bomenrijen lopen niet door de kernen heen. Om de kernen met elkaar te verbinden en de hoofdontsluiting herkenbaar te maken kan deze worden beplant met gebiedseigen boomsoorten zoals linde of iep. De zandruggen, waar de oude verbindingswegen van oorsprong op liggen, worden hiermee ook geaccentueerd.

Vlakken

Bestaande open groene plekken zoals de weide aan de Zomerweg in Achter-Drempt en lange groenstrook aan de Van Pallandtlaan in Laag-Keppel moeten worden beschermd tegen inbreiding. De groene plekken zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen en versterken het landelijke karakter van de kern.

Binnen de oude kernen vinden we ook cultuurhistorische groene vlakken in de vorm van landgoederen en oude boomgaarden. Cultuurhistorie wordt hoog gewaardeerd door de bewoners van de gemeente Bronckhorst. Het conserveren van deze plekken is ook van belang voor de recreatieve waarde van de gemeente.

Midden in de verharding is geen duurzame groeiplaats voor een boom.

Inheemse kers als straatboom vervangen voor bomen van de 1e grootte, bijv. Linde.

Punten

Binnen de kernen van het kleilandschap komen veel monumentale bomen voor, die als solitair, of in kleine groepen, beeldbepalend zijn voor de kern of het dorp. Hieronder vallen ook de zogenaamde marke-bomen. Marke-bomen die beschermwaardig zijn, zijn bijvoorbeeld de rode beuken voor de kerk van Baak.

- 10) Prunussen aan de Prinsenweg en Burg. Vrijlandweg in Hoog-Keppel vervangen voor linden.
- 11) Vervangen van versleten beplanting.

5.2.1 Aanbevelingen

- 1) Open groene ruimten in de kernen benutten voor spelen en ontmoeten. Plekken geschikt maken voor deze functies.
- 2) Snelheidremmer bij Olburgen en Achter-Drempt aanpassen aan landschap, bijvoorbeeld 2-zijdige versmalling met inheemse bomen en bermgras.
- 3) Klein veldje aan de Russerweg in Toldijk definiëren als speel en/of verblijfsruimte en herinrichten. Bomen deels verwijderen.
- 4) Bomen op het plein bij de kerk in Bronckhorst opnemen in bijzondere bomenlijst.
- 5) Leilinden langs Onderstraat en bomen op kasteelheuvel in Bronckhorst opnemen in bijzondere bomenlijst.
- 6) Éénzijdig zuilvormige eiken in verharding langs de hoofdstructuur van Olburgen vervangen voor duurzame bomen in een duurzame groeiplaats.
- 7) Parkje langs de Rijksweg langs Voor-Drempt, de rozen verwijderen.
- 8) Weide aan de Zomerweg in Achter-Drempt zodra mogelijk toevoegen aan openbaar groen en speel- en zitruimten toevoegen. Groene invulling (gras) en openheid van de weide handhaven.
- 9) Eiken aan Monumentenweg in Hoog-Keppel vastleggen in bijzondere bomenlijst.

6 DE GROENSTRUCTUUR VAN DE KERNEN VAN HET OVERGANGSLANDSCHAP

De gemeente Bronckhorst kent 3 landschapstypen:

1. Kleilandschap.
2. Overgangslandschap.
3. Zandlandschap.

Dit hoofdstuk gaat over de groenstructuur van de kern Wichmond in het overgangslandschap.

In bijlage 5.1 wordt een beknopte omschrijving gegeven van de ligging en het ontstaan van Wichmond. Voor Wichmond is ook een lijst met aandachtspunten opgesteld. De nummers van de aandachtspunten verwijzen naar de nummers op de groenstructuurkaart.

Voor informatie over de visie van de gemeente over het behoud en de ontwikkeling van de kleine kernen in het overgangslandschap, verwijzen wij naar het Landschaps Ontwikkelings Plan.

6.1 Groenstructuur van Wichmond

Groene karakteristiek:

Het cultuurhistorische groen is beeldbepalend in de kernen van het overgangslandschap van de gemeente Bronckhorst. Vooral de monumentale bomenlanen en bossen bij de landgoederen bepalen de groene sfeer.

Binnen de kernen wordt het openbaar groen vooral ingevuld met gecultiveerd groen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de geringe omvang van de groenstroken. Inheemse soorten hebben in de regel meer groeiruimte nodig, dan gecultiveerd groen.

Baaksche beek met oevers.

Open, groene (speel)plek.

Vlakken

Bestaande open groene plekken zoals de evenementenweide aan de Ludger in Wichmond moeten worden beschermd tegen inbreiding. De groene plekken zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen en versterken het landelijke karakter van de kern.

Aan de rand van Wichmond vinden we ook cultuurhistorische groene vlakken in de vorm van landgoed Suideras. Cultuurhistorie wordt hoog gewaardeerd door de bewoners van de gemeente Bronckhorst. Het conserveren van het landgoed is van belang voor de recreatieve waarde van de gemeente. Het landgoed Hackfort heeft ook een hoge natuurwaarde. Op het landgoed komen een aantal zeldzame planten en dieren voor.

Linten

Aan de rand van de kern Wichmond ligt de Baakse Beek. De beek is met zijn oevers eigendom van het waterschap Rijn & IJssel. Het waterschap is bezig met plannen voor herinrichting van loop en oevers van de Baakse Beek. De gemeente kan deze plannen aangrijpen voor het ontwikkelen van een wandelroute langs de oevers van de beek.

Punten

Op het veldje aan de Beeklaan in Wichmond staat een herdenkingslinde, de Beatrixboom. Deze linde, een 'moderne' variant op de marke-boom heeft geen prominente plek op het, vanuit soortenoogpunt bezien, ruim bemeten bomenveldje.

6.1.1 Aanbevelingen

- 1) Open groene ruimten in de kernen zoals het veldje aan de Beeklaan in Wichmond benutten voor spelen en ontmoeten. Plekken (her)inrichten voor deze functies, door toevoegen van speelelementen, zitmeubilair of juist door het weghalen.
- 2) Evenementenweide met bomenrij aan Ludger beschermen tegen bebouwing.
- 3) Wandelpad maken langs de oevers van de Baakse beek. Deze accentueren met inheemse bomenrij.

7 DE GROENSTRUCTUUR VAN DE KERNEN VAN HET ZANDLANDSCHAP

De gemeente Bronckhorst kent 3 landschapstypen:

1. Kleilandschap.
2. Overgangslandschap.
3. Zandlandschap.

Dit hoofdstuk gaat over de groenstructuur van de kernen van het zandlandschap.

De grote kernen:

- Zelhem.
- Vorden.
- Hengelo.

De kleine kernen:

- Halle.
- Kranenburg.
- Keijenborg.
- Velswijk.

De groenstructuur van de grote kernen Vorden, Hengelo en Zelhem wordt beschreven. Voor deze kernen is ook een lijst met aandachtspunten opgesteld. De nummers van de aandachtspunten verwijzen naar de nummers op de groenstructuurkaart.

De groenstructuur van de kleine kernen wordt gezamenlijk beschreven en hiervoor is een totaalijst van aandachtspunten opgesteld. Voor meer informatie

over de visie van de gemeente over het behoud en de ontwikkeling van de kleine kernen, verwijzen wij naar het Landschaps Ontwikkelings Plan.

In bijlage 6.1 en 6.2 wordt per dorp of kern een beknopte omschrijving gegeven van de ligging en het ontstaan van het dorp of de kern.

7.1 Groenstructuur van Zelhem

Groene karakteristiek

Zelhem is een van de grotere kernen in de gemeente. Het groen bestaat uit monumentale bomen en bomenrijen, natuurlijk beheerde, goed toegankelijke groengebieden aan de westrand van het dorp en de groene wal die zich heeft ontwikkeld op het oude spoortracé en ver de bebouwde kom inloopt. Ook in Zelhem geldt, dat de verkaveling dusdanig is, dat de (grote) tuinen een belangrijke sfeerdrager zijn binnen het dorp.

Buitenrand en Bloemenbuurt

Groene karakteristiek

De Bloemenbuurt is opgebouwd in een traditionele blokverkaveling met hier en daar individuele woningbouw. Het betreft een erg stenige buurt met veel bomen in verharding. In de Orchideestraat is behalve een doorlopende bomenstructuur met hagen ook erg veel natuurlijk groen aanwezig. Verder veel smalle groenstrookjes. De toegankelijkheid van het groen aan de Orchideestraat vanuit de hele wijk is goed. Het toevoegen van gebruiksgroen binnen de huidige verkaveling is daarom niet nodig. Het 'kijkgroen' in de woonstraten is matig, bomen in verharding zijn niet duurzaam.

In de oudere buurt Bergstraat/Bleek is de verkaveling zeer ruim. Hier bepalen met name de tuinen en de monumentale bomen het groene beeld.

De Hengelose weg loopt als een groen lint door de wijk. Deze straat wordt geflankeerd door een groenstrook met zware eiken. In de groenstrook is ook een speelplek opgenomen.

De begraafplaats binnen de wijk bevat een aantal monumentale bomen. De kavelgrens van de begraafplaats wordt geflankeerd door bomenrijen.

7.1.1 Aanbevelingen Buitenrand en Bloemenbuurt

- 1) Plantkeuze groenstrookjes aanpassen aan maten plantvak.
- 2) Bomen in verharding vervangen voor duurzame, beheerbare bomen in een plantvak.

De beroemde etagelinde.

Groen met speel-, recreatie- en natuurwaarden aan de Orchideestraat.

Staatsliedenwijk en 'T Soerlant

Groene karakteristiek

Dit deel van Zelhem is deels een moderne wijk ('T Soerlant) en deels een jaren 50 wijk (Staatsliedenwijk). Er komen veel ruime kavels in voor. Van de straatbomen staat in de Staatsliedenwijk een groot deel in de verharding. Er zijn erg veel soorten toegepast. Aan de westkant van de wijk 'T Soerlant is in combinatie met de aanleg van de Rondweg een groot park aangelegd. Het park is ingevuld met natuurlijke beplanting en wordt ook natuurlijk beheerd. Het park is goed toegankelijk vanuit de wijk en er zijn verschillende functies in ondergebracht. Ook in deze wijk geldt, dat speelplekken voor zeer kleine kinderen wenselijk zijn binnen de verschillende buurtjes van de wijk.

7.1.2 Aanbevelingen Staatsliedenwijk en 'T Soerlant

- 3) Zuileiken, sierperen en andere bomen in verharding vervangen voor duurzame, beheerbare bomen in een plantvak.

Wegprofiel laat geen ruimte voor groen.

Restant gracht van de versterkte boerderij de Pol.

Oranjewijk en industrieterreinen

Groene karakteristiek

Oranjewijk is een wijk waarin de woonbebouwing tot stand is gekomen in de jaren twintig, dertig en veertig. Het bedrijventerrein is van meer recente datum.

In de woonstraten staan alle bomen in verharding, in de buitenrand van de wijk staan veel bomen in gras. Er zijn nauwelijks heestervakken. De groenstrook langs de Stikkenweg is een uitzondering. Deze is ingevuld met culturele beplanting, terwijl deze strook visueel een overgang naar het landschappelijk gebied is.

Het industrieterrein heeft nauwelijks openbaar groen. Aan de rand ligt een grafheuvel. Deze is benoemd als cultuurhistorisch waardevol element.

7.1.3 Aanbevelingen Oranjewijk en Industrieterreinen

- 4) Groenvlak aan de industrieweg omvormen als speelterrein gekoppeld aan het zwembad.
- 5) Groenstrook Stikkensweg herinrichten met attractieve inheemse beplanting. Beplanting geen dichte haag laten vormen.
- 6) Voormalige spoortracé vanaf Brinkweg tot Heidenhoekweg accentueren met dubbele bomenrij. Einde markeren met informatiebord over het spoortracé en opnemen in wandel-fietsroute.

Hanen-Hissinkhoek en Schildersoord

Groene karakteristiek

Deze deel van Zelhem stamt uit voornamelijk uit de zeventiger en tachtiger jaren. De wijken hebben een aantal waardevolle groene linten en vlakken.

In de Koeriershoek bestaat het groen ogenschijnlijk uit drie afzonderlijke vlakken. Met een aangepaste inrichting kunnen deze vlakken samen een lint vormen dat zeer waardevol is als langzaam verkeersroute en speelplek.

Dit geldt ook voor het groen in de Van Goghstraat. Het parkdeel bij de sporthal is door de vele bomen erg donker en de inrichting is gedateerd en weinig functioneel. De dubbele rij oude eiken is zeer beeldbepalend voor de straat.

De wijken worden doorkruist door de oude spoorbaan. Een brede groenstrook met inheemse beplanting die extensief wordt onderhouden. Door de vele boomvormers is de kwaliteit van de onderbeplanting tanende. De natuurwaarden zijn hoog, maar zullen afnemen als de onderbeplanting verdwijnt. De strook wordt door kinderen veel gebruikt voor avontuurlijk spel.

Aan de oostkant van de Schilderswijk ligt het Pelikaanbos. Het Pelikaanbos bestaat uit natuurlijke beplanting, met daarin voornamelijk eiken en wilgen als boomvormers. De onderbeplanting bestaat uit lijsterbes, vlier, hazelaar, krentenboompje en Gelderse roos. Bij de entree van het bos aan de Jan Steenstraat staat een informatiebord over de dieren en planten in het bos. De natuurwaarden en educatieve waarden van dit bos zijn hoog. Vanuit het pelikaanbos loopt een verbinding door de wijk naar het buitengebied aan de noordkant van de wijk.

7.1.4 Aanbevelingen Hanen-Hissinkhoek en Schildersoord

- 7) Groen in de Koeriershoek inrichten tot speel- en wandellint.
- 8) Park Van Goghstraat als cultuurhistorisch waardevol element conserveren.
- 9) Natuurwaarden spoorbaan laten meten, boomvormers dunnen, zodat onderbegroeiing een kans krijgt. Extensief beheer handhaven met extra aandacht voor zwerfvuil.

- 10) Aandacht voor de langzame verkeersroute door pelikaanbos naar sportpark en buitengebied. Het bos wordt *natuurlijk* beheerd, maar er is extra aandacht nodig voor sociale veiligheid van de omgeving van het fietspad. Dit kan bijvoorbeeld door het aanpassen van de verlichting en de bermbreedte van de strook langs het fietspad.

Het Centrum

Groene karakteristiek

In het centrum vinden we als bomen voornamelijk leilinde en gewone linde. Er staat een grote rode beuk als monumentale boom en in de aangrenzende straatjes staan zuilvormige eiken. Grotere heestervakken zijn bijvoorbeeld de rozen en bermgrasvakken op het Stationsplein. In het centrum zijn een aantal groenkwaliteiten die de attractieve waarde van het centrum kunnen verhogen.

In het centrum ligt een klein parkje in de hoek Ruurloseweg/Burg.,Rijpstratstraat. Het parkje ligt momenteel ongebruikt achter het in traditionele stijl gebouwde kappelletje. Dit kappelletje én het aanliggende café 't Witte Paard zijn toeristische trekkers. Hier kan het parkje van mee profiteren.

Het stationsplein is een cultuurhistorische open plek in Zelhem. Het plein is recent opnieuw ingericht. Bij de herinrichting is de plaatsing van de bomen en lichtarmaturen niet op elkaar afgestemd. Het lichtarmatuur zal binnen enkele jaren in de boomkroon zitten.

Aan de Plantsoenstraat ligt een langgerekt parkje met een etagelinde en een monument. De attractieve waarde is redelijk, met name dankzij de linde en de jaarlijkse activiteiten die er plaatsvinden. In combinatie met een horecafunctie

en het parkje achter het Witte Paard is de attractieve waarde van het parkje hoger.

7.1.5 Aanbevelingen Centrum

- 11) Markt en Ruurloseweg tussen Burg.Rijpstratstraat en Palmberg inrichten als één plein.
- 12) Parkje aan de Plantsoenstraat en parkje achter het Witte Paard verbinden.
- 13) Zuileiken in Smidstraat verwijderen.

7.2 Groenstructuur van Vorden

Groene karakteristiek

Vorden is een van de grotere kernen in de gemeente. Vorden is opgedeeld in 4 verschillende wijken. Deze staan aangegeven op de groenstructuurkaart.

De toegangsweg vanuit Doetinchem wordt gevormd door een klassieke plantsoenstrook langs de hoofdstructuur. Gras met een dubbele bomenrij met bomen van de 1^e grootte. Het geeft een statig aanzien wat goed past binnen de landgoederensfeer van dit deel van de gemeente. De toegangsweg vanuit Zutphen heeft een meer landschappelijk karakter.

Zuid

Groene karakteristiek

Wijk A is grotendeels ontstaan in de '70-er jaren. Recent is er langs de oevers van de Vordense beek nieuwbouw gepleegd. De wijk kent een aantal belangrijke groene waarden. De belangrijkste hiervan is de Vordense beek met haar oevers die voorbij het landgoed Vorden overgaat in de Baakse Beek. De toegankelijkheid van de oever die langs de volkstuinen loopt is weinig uitnodigend.

De wijk heeft een ruime verkaveling en het groene karakter wordt vooral bepaald door de vele grote, verzorgde tuinen. In de wijk is één open plek, het Burgemeester van Arkelplein. Deze plek is zeer gedateerd en door de grote verhardingsoppervlakken intensief in het onderhoud. De huidige functie van deze plek is onduidelijk.

Kastanjes in het centrum.

'Monumentaal' groen.

7.2.1 Aanbevelingen Zuid

- 1) Brug en (groene) omgeving brug Raadhuisstraat herinrichten.
- 2) Burgemeester van Arkelplein herinrichten. Groene invulling met speelwaarde.

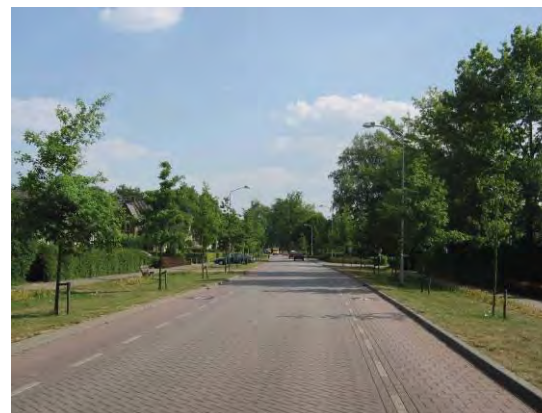
Brinkerhof/Hoetinkhof/Addinkhof

Groene karakteristiek

Deze wijk bestaat uit woningbouw vanuit de vorige eeuw tot zeer recente nieuwbouw. Haaks op de rondweg lopen twee oude houtwallen. De natuurwaarden van de houtwallen zijn hoog, maar nemen af naar mate de onderbeplanting verder aftakelt wegens licht en vochtgebrek. Langs en in de houtwallen is veel speelgelegenheid. Er bevinden zich ook een aantal grote, attractieve speelplekken in de woonbuurten. Ook in deze wijk wordt het beeld vooral bepaald door de grote tuinen. De Zutphenseweg is een oude verbindingsweg. Deze wordt geflankeerd door zowel oude als jonge eiken.

7.2.2 Aanbevelingen Brinkerhof/Hoetinkhof/Addinkhof

- 3) Boomvormers dunnen in de houtwallen om ondergroei te stimuleren.
- 4) Speelplekken langs houtwallen intensiever onderhouden.

Duurzame bomenstructuur Zutphenseweg.

Openbaar groen als schoolsportveld aan Het Wiemelink.

Boonk/Joostink*Groene karakteristiek*

Deze wijk wordt gevormd door bebouwing uit de 18^e, 19^e en 20^e eeuw. De meer recente bebouwing heeft een hogere bebouwingsdichtheid. In de oudste delen staan monumentale bomen in grasbermen. De Mispelkampdijk is een verbindingsweg die natuurlijk wordt beheerd. Dit evenals de jonge houtwallen aan de Weppel en de Holtmaat. De groenstrook aan Het Wiemelink heeft een functie als schoolsportveld en afscherming van de spoorlijn. Er loopt ook een wandelpad langs. De houtwal wordt als haag gesnoeid om het pad begaanbaar te houden. De nieuwe, sobere wegbeplanting in de nieuwbouw heeft een hoge kwaliteit en is goed beheerbaar.

7.2.3 Aanbevelingen Boonk/Joostink

- 5) Wandelpad groenstrook Het Wiemelink langs spoor verleggen zodat houtwal kan uitgroeien.
- 6) Groenstrook Het Kerspel 50% bomen verwijderen, herinrichten als kijkgroen met zitgelegenheid.

Centrum*Groene karakteristiek*

Het centrum is het oudere deel van Vorden met daarin het centrum van Vorden. In deze wijk bevinden zich een aantal monumentale bomenlanen en groepen. De kerk in het centrum wordt omringd met oude monumentale kastanjes. Langs de Kerkstraat is een grasveld met enkele kastanjabomen. Achter de Enkweg ligt een grote, goed toegankelijke speelplek. In het bedrijventerrein is nauwelijks gemeentelijk groen aanwezig. Wel loopt er een rode beukenlaan dwars door het gebied, de Kerkhoflaan.

7.2.4 Aanbevelingen Centrum

- 7) Kerkstraat deels autovrij maken en samen met groene vlak omvormen tot één plein.
- 8) Openheid groene weide aan Groeneweg zoveel mogelijk handhaven.
- 9) Bomen Kerkhoflaan opnemen in bijzondere bomenlijst.
- 10) Eikenlaan Zutphenseweg vanaf De Boonk doorzetten.

7.3 Groenstructuur van Hengelo

Groene karakteristiek

Kenmerkend voor het groen in Hengelo is het grote assortiment heesters en bomen. De inrichting van het openbaar groen is op sommige plekken zo luxe, dat er geen verschil is tussen de tuinen en de groenstrook. Een aantal grote groenstroken en vlakken lijkt geen functie te hebben. Ze zijn vol geplant met bijzondere bomen en heesters, maar niet of slecht toegankelijk.

Punten

Het centrum is momenteel in ontwikkeling. De stedenbouwkundige en verkeerskundige inrichting van het centrum hebben geen enkele ruimte gelaten voor groen. Het groen bij de kerk aan de Kerkstraat is hier het enige groen van betekenis.

Vlakken

Het landschappelijke groen dringt aan de oostkant van Hengelo ver het dorp in. De parkjes aan het Nicodemuspad en de Steintjesweide kunnen de entree vormen naar het dorpsbos in het buitengebied. Beide parkjes zijn erg introvert en matig toegankelijk. De in het park aan de Steintjesweide liggende bleek is een cultuurhistorisch element dat behouden moet blijven. Groenstrook met mogelijkheden langs de Oosterwijkse Vloed.

Groen in het centrum.

De 'verboden te vissen' vijver bij de Bleek.

Linten

De houtwal aan De Heurne heeft hoge natuurwaarden. Deze nemen af als de onderbegroeiing verder afneemt. Aan de oost- en zuidkant van het dorp loopt de Oosterwijkse Vloed. De (deels) gekanaliseerde beek heeft natuurlijke oevers en vormt aan de zuidkant van Hengelo de begrenzing met het bebouwde kom. In het oosten van het dorp liggen diverse speelplekken van goede kwaliteit. De woonwijken in het noorden zijn minder goed bedeed. Langs de woonwijk aan de N316 ligt wel een brede groenstrook die kan worden ingericht met speelvoorzieningen.

7.3.1 Aanbevelingen

- 1) Oevers van de Oosterwijkse Vloed toegankelijk maken voor spelen, kanoën, wandelen, enz. Waar mogelijk bomenrij planten, talud oevers flauwer herprofilen, plas/dras plekken maken.
- 2) Groenstrook langs de N316 inrichten voor wandelen en spelen. Boomvormers deels (30%) verwijderen. Afscheiding tussen groenstrook en weg beplanten met gebiedseigen soorten.
- 3) Parkje Nicodemuspad toegankelijker maken door herinrichting.
- 4) Parkje Steintjesweide en ijsbaan definiëren als speel en/of verblijfsgroen en herinrichten met aandacht voor de landschappelijke en natuurwaarde.
- 5) Houtwal aan De Heurne boomvormers verwijderen (20%).
- 6) 'Assortimentstuinen' omvormen naar bruikbaar en beheerbaar groen.
- 7) Parkje Kampstraat kruidachtigen verwijderen, parkje herinrichten met speelplek.
- 8) Groenplan maken voor centrum en omgeving Kerkstraat inrichten als één plein.

- 9) Beleid opstellen voor uitgifte van brede zij- en achterstroken openbaar groen.
- 10) Rotonden aan de buitenzijde van het dorp landschappelijk inrichten. Met name vanwege de verkeersveiligheid geen opzichtige inrichting.

Groenstrook met mogelijkheden voor spelen en natuurwaarden langs de Oosterwijkse Vloed.

7.4 Groenstructuur van de kleine kernen

Groene karakteristiek:

Het particuliere groen is beeldbepalend in de kleine kernen Halle, Kranenburg, Keijenborg en Velswijk.

Vooraf de monumentale bomen bij de verschillende kerken en de laanbeplantingen.

Binnen de kleine kernen is weinig openbaar groen. Het openbaar groen dat er is, is kleinschalig en ingevuld met cultuurlijke beplanting. De bebouwing staat in het algemeen op ruime kavels. De tuinen en de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het landschap geven deze kernen hun groene en landelijke karakter.

Linten

Langs de hoofdstructuur van Kranenburg loopt een onderbroken haag met een aantal oude bomen. Deze bomenrij is onderbroken en vormt geen laanstructuur.

De oevers van de waterloop aan de Ganzensteeg in Kranenburg kunnen worden ingericht als wandelroute. De N316 die aan de rand van Velswijk wordt geflankeerd door een bomenrij die afwisselend met linden en kastanje is ingevuld.

7.4.1 Aanbevelingen

- 1) Bomenstructuur Kruisbergseweg door Velswijk continueren met linde.
- 2) Bomenstructuur aanbrengen in Hengelosestraat, Kerkstraat en Sint Janstraat in Keijenborg.

- 3) Kleine landschapselementen (putten, wallen, hakhoutbosjes enz. zichtbaar maken en eventueel renoveren en 'traditioneel' beheren, fietsroute maken langs kleine landschapselementen?).
- 4) Pad maken langs de oevers van de waterloop Kranenburg.
- 5) Laanstructuur van bomen aanbrengen langs de provinciale weg door Kranenburg.
- 6) Centrumplan ontwikkelen voor Keijenborg (geen kostenraming).

8 UITVOERINGSPLAN

8.1 Kosten van uitvoering

De uitvoering van het groenstructuurplan brengt hoge kosten met zich mee. Enerzijds zijn dit investeringen met als doel de beheerkosten te verlagen en anderzijds zijn het kosten die worden gemaakt om de positionering en bruikbaarheid van het groen te verbeteren.

Voor het verbeteren van de positionering en bruikbaarheid van het groen, zijn in dit plan voor de grote kernen en een aantal kleine kernen aandachtspunten verwoord. Deze aandachtspunten zijn ook aangegeven op de groenstructuurkaarten. Voor deze aandachtspunten is een globale kostenraming opgesteld.

Deze kosten kunnen niet alleen worden gefinancierd uit het onderhouds- en/of investeringsbudget voor groen. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden moet er worden aangesloten bij andere projecten in de openbare ruimte. De uitvoering van het GVVP, rioleringswerkzaamheden, herstructurering van wijken, centrumplannen, enz. Deze integraliteit kan worden bevorderd vanuit de meerjarenplannen en begroting.

8.2 Participatie in de uitvoering

Wat geldt voor de interne organisatie van de uitvoering van het groenstructuurplan, geldt ook voor de externe 'organisatie' van de uitvoering. Mits er zorgvuldig wordt gecommuniceerd over randvoorwaarden en verantwoordelijkheden, is het heel goed mogelijk om externe partijen te laten

participeren in het behalen van de ambities zoals die in het groenstructuurplan staan verwoord. Tijdens het gehele proces van het groenstructuurplan bleek de betrokkenheid van de bewoners van de gemeente Bronckhorst groot. Ze zijn kritisch en willen graag meedenken en meedoen. Dit kan resulteren in onderhoudsparticipatie in kernen of buurten. Hierbij kunnen ook de verschillende dorpsbelangenorganisaties een rol spelen. Bij het opzetten van bomenstructuren kunnen ook bewoners een rol spelen. Door de ruime verkaveling in de meeste kernen van de gemeente zijn de diepe voortuinen heel geschikt voor het planten van duurzame boomsoorten. Ook landgoedeigenaren en organisaties als StaatsBosBeheer en het Waterschap zijn belangrijke spelers in het (openbaar) groen. Denk bijvoorbeeld aan de herprofilering van de oevers van de Baakse Beek.

8.3 Prioritering

De in het groenstructuurplan verwaarde aanbevelingen zijn ambities. Vanwege de bijkomende kosten zijn niet alle ambities op korte termijn haalbaar. De houdbaarheid van het groenstructuurplan is ongeveer 15 jaar. Dit betekent dat het realiseren van de ambities een doorlooptijd heeft van 15 jaar.

In de schematische kostenraming is voor elke aanbeveling een prioritering opgenomen. Ambities met een hoge prioriteit worden binnen nu en 5 jaar uitgevoerd. Ambities met een mindere prioriteit worden uitgevoerd binnen 5 en 10 jaar en de ambities met de minste prioriteit of haalbaarheid worden uitgevoerd over 10 tot 15 jaar. De prioritering van de ambities wordt bepaald door noodzaak, financiële haalbaarheid, mogelijkheid om 'werk met werk' te maken, samenwerkingsverbanden met participanten (zie 8.3), enz.

In het schema op deze pagina staat een overzicht van de totale geraamde kosten per kern. Een overzicht met daarin de kosten per aanbeveling vindt u in bijlage 8.

Kernen	Totaaltelling aanbevelingen
Kleine kernen kleilandschap	€ 143.313,00
Steenderen	€ 324.507,00
Hummelo	€ 93.805,50
Wichmond	€ 80.592,00
Vorden	€ 509.496,00
Hengelo	€ 620.551,50
Zelhem	€ 540.684,00
Kleine kernen overgangslandschap	€ 98.808,00
Totaal kosten aanbevelingen	€ 2.411.757,00

8.4 Uitgangspunten

Voor de kostenraming gelden een aantal uitgangspunten:

- Er zijn geen kosten geraamd voor het completeren van de bomenlanen. Deze kosten worden bepaald door de plaatselijke omstandigheden qua ondergrond, beschikbare ruimte en bewonersparticipatie.
- Voor de communicatie zijn uren opgenomen, maar deze wordt verzorgd door de gemeente.
- De raming is gebaseerd op het prijspeil van 2008.
- Er is geen rekening gehouden met aanpassingen i.v.m. kabels en leidingen.
- Er is geraamd met gemiddelde bedragen voor inrichtingswerkzaamheden.
- Eventuele verkeersvoorzieningen zijn niet geraamd.
- Er is gerekend met 20% onvoorzien en 15% AKW.
- De geraamde bedragen zijn exclusief BTW en exclusief Plankosten, tenzij anders vermeld.

9 LITERATUURLIJST

- Startnotitie Groenstructuurplan gemeente Bronckhorst – gemeente Bronckhorst.
- Lijst cultuurhistorische elementen – gemeente Bronckhorst.
- Voorzet voor een landschapsontwikkelingsplan – Schokland & water.
- Besteknr. 2006-009 onderhoud groenvoorzieningen – gemeente Bronckhorst.
- Bestemmingsplan Vorden Noord/Beeldkwaliteitplan.
- De staat van de gemeente deelrapport 2 – BMC, Deloitte en PON.
- Recreatienota gemeente Bronckhorst – gemeente Bronckhorst, Bureau van Droffelaar.
- Landschappelijke inpassing rondweg Hummelo – Arcadis.
- Bronckhorst deelgebieden – Pouderoyen Compagnons.
- Bodemkaart van Nederland 1: 50.000 – Stichting voor bodemkartering Wageningen.

10 COLOFON

Opdrachtgever	: Gemeente Bronckhorst
Project	: In groene harmonie
Dossier	: A9205-01.001
Omvang rapport	: 60 pagina's
Auteur	: Annemariëk Linsen/Sander Schuurman/Zwanet Bosch
Bijdrage	: Claire Abma/Rijk Meerbeek
Interne controle	: Conradine de Reus
Projectleider	: Annemariëk Linsen
Projectmanager	: Conradine de Reus
Datum	: 12 februari 2008
Naam/Paraaf	:

DHV Groep

business group Ruimte en Mobiliteit

Laan 1914 nr. 35

3818 EX Amersfoort

Postbus 1076

3800 BB Amersfoort

T (033) 468 27 00

F (033) 468 28 01

E info-rm@dhv.nl

www.dhv.nl